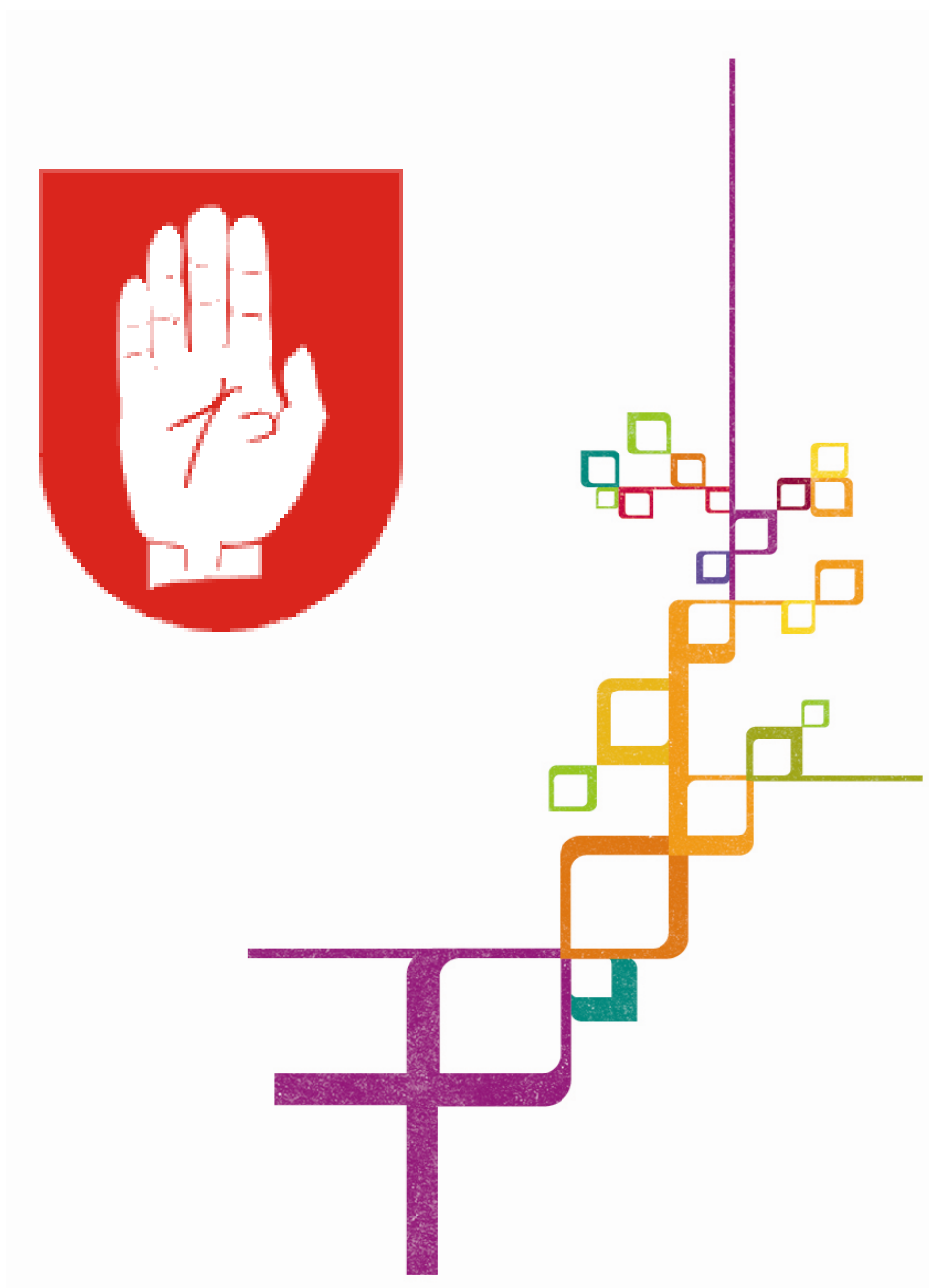

Strategia Rozwoju Gminy Miasta Brodnicy na lata 2015 - 2022

Dokument: Strategia Rozwoju Gminy Miasta Brodnicy na lata 2015 - 2022

Zamawiający: Gmina Miasta Brodnicy
ul. Kamionka 23
87-300 Brodnica

Wykonawca: Dorfin Grant Thornton Frąckowiak Sp. z o.o.
ul. Głowackiego 20
87-100 Toruń
T +48 56 567 55 91
F +48 56 475 45 47
www.GrantThornton.pl
Member of Grant Thornton International Ltd

Data: 16 marca 2015 r.

Spis treści

1.	Wstęp.....	5
2.	Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Miasta Brodnicy.....	6
2.1.	Podstawowe informacje o mieście	6
2.2.	Sytuacja demograficzna	8
2.3.	Środowisko przyrodnicze	11
2.3.1.	Rzeźba i zagospodarowanie terenu	11
2.3.2.	Gleby.....	12
2.3.3.	Lasy	12
2.3.4.	Tereny zieleni urządzonej.....	13
2.3.5.	Wody.....	13
2.3.6.	Obszary chronione	14
2.3.7.	Zagrożenia środowiska	15
2.3.8.	Walory turystyczne.....	16
2.4.	Gospodarka.....	19
2.4.1.	Podmioty gospodarcze.....	19
2.4.2.	Oferta terenów inwestycyjnych	20
2.4.3.	Instytucje otoczenia biznesu	21
2.4.4.	Bezrobocie	21
2.4.5.	Rolnictwo	23
2.5.	Infrastruktura społeczna	25
2.5.1.	Pomoc społeczna.....	25
2.5.2.	Ochrona zdrowia	27
2.5.3.	Edukacja	28
2.5.4.	Zasoby kulturowe	31
2.5.5.	Sport i rekreacja.....	35
2.6.	Infrastruktura techniczna.....	38
2.6.1.	Zasoby mieszkaniowe	38
2.6.2.	Gospodarka wodno-ściekowa.....	38
2.6.3.	Gospodarka odpadami.....	39
2.6.4.	Sieć energetyczna	40
2.6.5.	Sieć gazowa	40
2.6.6.	Sieć ciepłownicza	41
2.6.7.	Infrastruktura transportowa.....	42
2.6.8.	Transport publiczny	43
2.6.9.	Infrastruktura teleinformatyczna	45
2.7.	Sytuacja finansowa Miasta	46
2.8.	Analiza i ocena silnych stron oraz problemów.....	47
3.	Wizja i misja Gminy Miasta Brodnica.....	49

4.	Cele strategiczne i operacyjne.....	49
5.	Kierunki rozwoju i propozycje działań.....	52
6.	Źródła finansowania projektów.....	54
7.	System wdrażania, monitorowania i ewaluacji Strategii	55
7.1.	Wdrażanie.....	55
7.2.	Monitorowanie	55
7.3.	Ewaluacja.....	55

1. Wstęp

Strategia rozwoju jest dokumentem planistycznym, o charakterze długofalowym, określającym kierunki i priorytety działań jednostki samorządu terytorialnego. Niniejszy dokument wskazuje kierunki, w jakich powinno zmierzać Miasto Brodnica, aby zapewnić sobie stały i zrównoważony rozwój, a mieszkańcom konsekwentne polepszanie warunków życia. W Strategii Rozwoju Miasta Brodnicy na lata 2015 - 2022 sformułowano długoterminowe cele i priorytetowe działania służące ich realizacji.

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, zobowiązuje samorząd lokalny do prowadzenia polityki rozwoju w oparciu o strategię¹. Potrzeba posiadania niniejszego dokumentu przez Brodnicę wynika między innymi z uwarunkowań prawnych i standardów europejskich. Strategia ma także służyć jako skuteczne narzędzie w procesie rozwoju miasta. Dzięki powiązaniu celów Strategii z planowanymi do realizacji działaniami, zapewniona zostanie ich kompleksowość oraz znacznie lepsza efektywność gospodarowania zasobami i środkami finansowymi. Strategia umożliwi pozyskanie kolejnych funduszy unijnych oraz krajowych środków finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020.

Strategia Rozwoju Miasta Brodnicy składa się z siedmiu rozdziałów. Struktura dokumentu wraz z krótką charakterystyką poszczególnych rozdziałów została przybliżona w poniższej tabeli.

Tabela 1. Struktura dokumentu

Rozdział 1	Wstęp	Zawiera cel dokumentu oraz potrzeby, z których wynika opracowanie Strategii. Wskazano uczestników prac oraz zakres poszczególnych części dokumentu.
Rozdział 2	Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Miasta Brodnicy	Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej miasta, która została opracowana na podstawie: <ul style="list-style-type: none">• Analizy danych statystycznych GUS, Urzędu Miejskiego w Brodnicy, Powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brodnicy• Przeglądu kluczowych dokumentów strategicznych Diagnozę sytuacji miasta przeprowadzono w oparciu o dane zebrane w następujących obszarach: <ul style="list-style-type: none">• Sytuacja demograficzna• Środowisko przyrodnicze• Gospodarka• Infrastruktura społeczna• Infrastruktura techniczna Szczegółowa analiza danych o mieście, zebranych na przestrzeni kilku ostatnich lat, wykazała trendy rozwojowe oraz potrzeby będące podstawą do wdrażania działań wskazanych do realizacji w dalszej części Strategii.
Rozdział 3	Wizja i misja Gminy Miasta Brodnicy	Zdefiniowanie misji i wizji Gminy Miasta Brodnicy, nakreślenie ogólnych kierunków jej rozwoju.
Rozdział 4	Cele strategiczne i operacyjne	Prezentacja celów strategicznych i operacyjnych, wynikających ze zdiagnozowanych problemów.
Rozdział 5	Kierunki rozwoju i propozycje działań	Działania proponowane do realizacji w ramach poszczególnych celów.
Rozdział 6	Źródła finansowania projektów	Lista dostępnych źródeł finansowania działań przewidzianych do realizacji w ramach Strategii.
Rozdział 7	System wdrażania, monitorowania i ewaluacji Strategii	Założenia dla systemu monitorowania, wdrażania i ewaluacji Strategii.

Źródło: Opracowanie własne.

¹ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, art. 4, ust. 1.

2. Diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Miasta Brodnicy

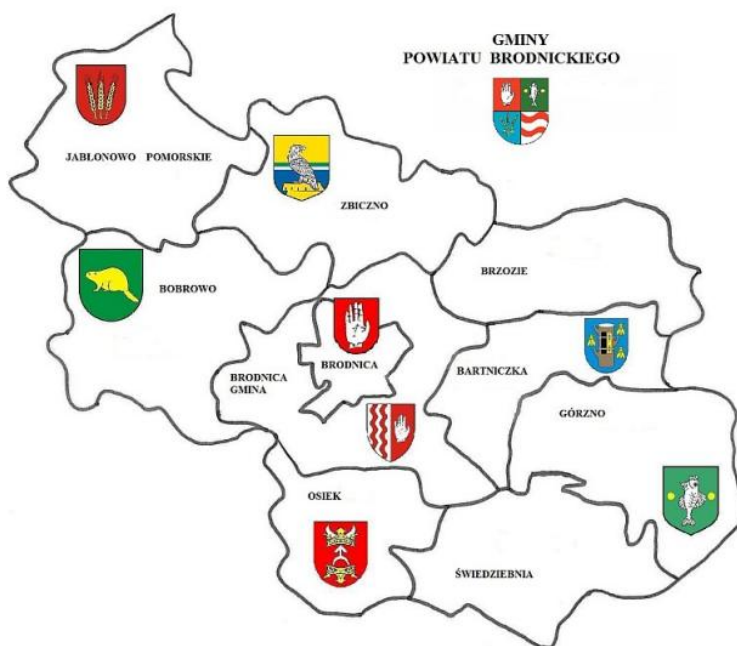
2.1. Podstawowe informacje o mieście

Miasto Brodnica położone jest w północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego, nad rzeką Drwęcą. Brodnica jest szóstym co do wielkości miastem województwa po Bydgoszczy, Toruniu, Włocławku, Grudziądzu oraz Inowrocławiu. Pod względem administracyjnym jest gminą miejską, przestrzennie otoczoną terenami Gminy wiejskiej Brodnicy. Od północy na niewielkim odcinku graniczy z gminą Bobrowo. Pod względem wielkości powierzchni jest najmniejszą gminą powiatu brodnickiego, a jednocześnie, spośród gmin tegoż powiatu, jest gminą z największą gęstością zaludnienia i liczbą mieszkańców. Leży na skrzyżowaniu najważniejszych tras komunikacyjnych Europy, łączących Niemcy ze wschodem i Skandynawię z południem. Przez miasto przebiega droga krajowa nr 15 łącząca Olsztyn z Wrocławiem.

Brodnica stanowi administracyjne, gospodarcze i kulturalne centrum powiatu brodnickiego, jak również historycznego regionu zwanego Ziemią Michałowską. Stanowi najbardziej rozwinięty ośrodek gospodarczy powiatu i zarazem północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego.

Mapa 1. Miasto Brodnica na tle powiatu brodnickiego

Źródło: www.brodnica.com.pl

Powierzchnia Brodnicy wynosi 23 km². W 2013 r. na 1 km² obszaru przypadło 1 235 mieszkańców. Miasto podzielone jest na 12 osiedli:

- Michałowo
- Stare Miasto
- Gdynia
- Grażyny
- Grunwald
- Karbowo
- Matejki I
- Mieszka I
- Morskie Oko
- Nowa Kolonia
- Ustronie
- Wyspiańskiego

Gmina Miasta Brodnicy wraz z Gminą Brodnica, Gminą Bobrowo, Gminą Osiek oraz Gminą Zbiczno wchodzi w skład Brodnickiego Obszaru Funkcjonalnego. Został on utworzony w celu realizacji ponadlokalnych, wspólnych działań rozwojowych, wychodzących poza granice jednej gminy. Współpraca i koordynacja prac samorządów terytorialnych ma przyczynić się do wzrostu konkurencyjności i zdynamizowania rozwoju Brodnickiego Obszaru Funkcjonalnego.

2.2. Sytuacja demograficzna

W 2013 r. Brodnicę zamieszkiwało 28 579 osób, z czego 52% stanowiły kobiety. Gęstość zaludnienia wynosiła 1235 osób/km². W latach 2007-2013 miasto cechowało się dodatnim przyrostem liczby mieszkańców - wskaźnik dynamiki wyniósł w tym okresie 3,8%.

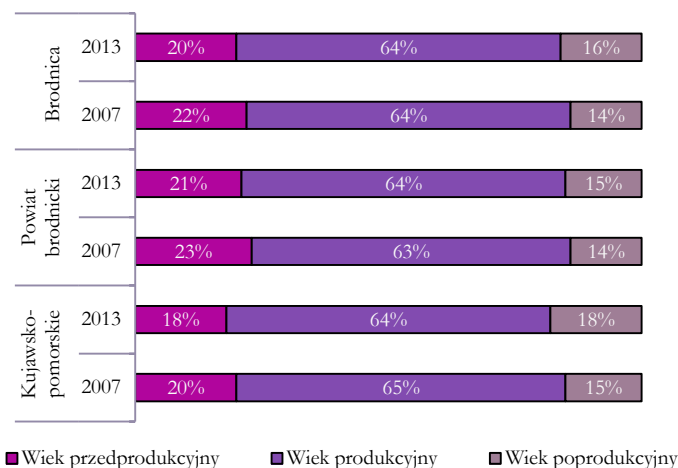
Tabela 2. Liczba ludności wg płci w Mieście Brodnicy

Liczba ludności	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Dynamika 2007-2013
Ogółem	27 534	27 777	27 740	28 396	28 506	28 580	28 579	3,8%
Kobiety	14 439	14 647	14 616	14 876	14 909	14 954	14 925	3,4%
Mężczyźni	13 095	13 130	13 124	13 520	13 597	13 626	13 654	4,3%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Struktura ludności w latach 2007-2013 w Brodnicy nie ulegała większym zmianom. Udział ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców utrzymywał się na tym samym poziomie (64%). W analizowanym okresie zmniejszył się udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, a zwiększył udział osób w grupie poprodukcyjnej. Struktura wiekowa w mieście oraz całym powiecie brodnickim w latach 2007-2013 kształtowała się korzystniej niż w województwie kujawsko-pomorskim, gdyż udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców obszaru był niższy, a udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym wyższy niż dla województwa.

Wykres 1. Struktura wiekowa ludności w Mieście Brodnicy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W ostatnich latach odnotowano wzrost wskaźnika obciążenia demograficznego (będącego stosunkiem liczby osób w wieku nieprodukcyjnym do liczby osób w wieku produkcyjnym) z poziomu 55 osób w roku

2007 do 57 osób w roku 2013. W analizowanym okresie tendencję wzrostową wykazał także wskaźnik dla województwa, malejącą natomiast wskaźnik dla powiatu.

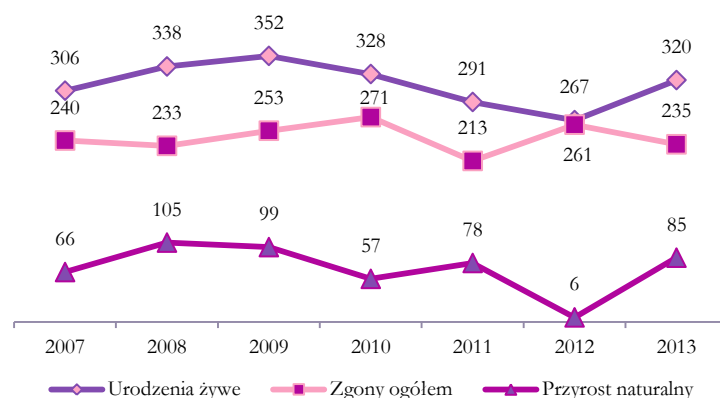
Tabela 3. Obciążenie demograficzne

Jednostka terytorialna	2007	2013
Brodnica	55	57
Powiat brodnicki	60	57
Kujawsko-Pomorskie	55	57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2007-2013 w Brodnicy utrzymywał się dodatni przyrost naturalny – liczba urodzeń przewyższała liczbę zgonów. W analizowanym okresie najwyższy wskaźnik odnotowano w 2008 r. – wynosił on 105 osób.

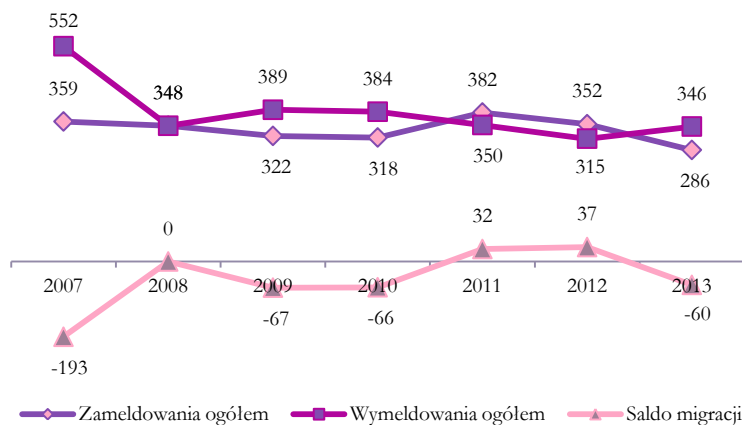
Wykres 2. Liczba urodzeń oraz zgonów w Mieście Brodnicy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2013 r. na terenie Brodnicy zameldowało się 286 osób, w tym 87 osób z miast, 190 ze wsi i 9 z zagranicy. W tym samym roku wymeldowało się ogółem 346 osób. Na przestrzeni lat 2009-2013 w zasadzie obserwuje się ujemne saldo migracji, dodatnią wartość wskaźnika odnotowano jedynie w roku 2011 i 2012. Przyrost rzeczywisty (suma przyrostu naturalnego i salda migracji) w 2013 r. był jednak dodatni i wynosił 25 osób.

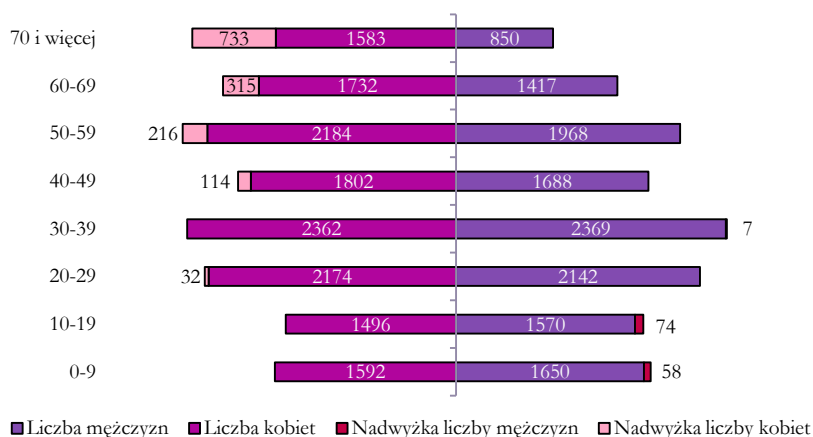
Wykres 3. Migracje gminne na pobyt stały w Mieście Brodnicy

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2013 r. Brodnicę zamieszkiwało o 1 410 kobiet więcej niż mężczyzn. Znaczna nadwyżka liczby kobiet występowała w przedziale wiekowym powyżej 40 roku życia. W grupie wiekowej 0-19 przeważali mężczyźni. W 2013 r. w Brodnicy na 100 mężczyzn przypadło 109 kobiet. W powiecie brodnickim wartość ta była niższa i wynosiła 102 kobiety na 100 mężczyzn.

Wykres 4. Struktura płci i wieku ludności w Mieście Brodnicy w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	W latach 2007-2013 odnotowano w Brodnicy 3,8% wzrost liczby ludności, którego przyczyną był przede wszystkim dodatni przyrost naturalny. W kolejnych latach, zgodnie z ogólnokrajowymi trendami demograficznymi prognozuje się niekorzystne zmiany w strukturze ludności. Społeczeństwo będzie się „starzeć”, mniejszy będzie udział osób młodych. Prognozuje się także zmniejszenie ogólnej liczby ludności. W związku z tym należałoby podjąć kroki, które zachęciłyby mieszkańców do posiadania większej liczby dzieci. Przyczynić się do tego mogą m.in. działania prorodzinne mające na celu m. in. poprawę dostępu do usług opieki nad dziećmi do lat 3 oraz ułatwienie powrotu na rynek pracy osobom po urloпах macierzyńskich, rodzicielskich i wychowawczych
2	Struktura wiekowa mieszkańców Miasta na przestrzeni lat 2007-2013 uległa niewielkim zmianom. W analizowanym okresie zmniejszył się udział ludności w wieku przedprodukcyjnym, a zwiększył udział osób w grupie poprodukcyjnej. Udział ludności w wieku produkcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców utrzymywał się na podobnym poziomie. Struktura wiekowa w mieście kształtuje się korzystniej niż na terenie powiatu i województwa, gdyż udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie mieszkańców Brodnicy jest niższy, a udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym wyższy niż wskaźniki dla powiatu i województwa

2.3. Środowisko przyrodnicze

2.3.1. Rzeźba i zagospodarowanie terenu

Miasto Brodnica położone jest na Pojezierzu Brodnickim, znajdującym się w północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego. Granice regionu określają rzeki: na zachodzie Lutryna, na południu i wschodzie Drwęca, a na północy Osa i Gać. Pojezierze Brodnickie obejmuje historyczny region ziemi michałowskiej.

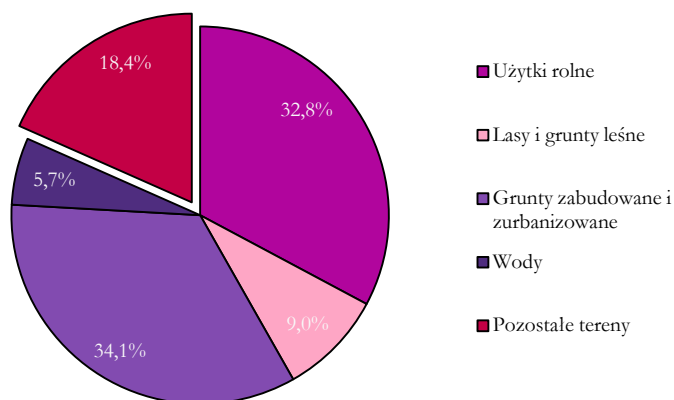
Powierzchnię Pojezierza Brodnickiego ukształtował około 17 tys. lat temu lądolód zwany vistulianem. Rzeźba terenu na obszarze Miasta jest zróżnicowana. W krajobrazie polodowcowym wyróżniają się przede wszystkim: dolina Drwęcy (oddzielny region fizyczno-geograficzny) oraz południowe rynny glacialne – Skarlanki – brodnicka (wykorzystywana przez Strugę Brodnicką) i jabłonowska (wykorzystana przez Lutrynę).

W krajobrazie miasta istotnie znaczenie ma przepływająca przez jego teren rzeka Drwęca. Jej źródła znajdują się w pobliżu pól Grunwaldu, a ujście do Wisły w Złotorii k/Torunia. Długość rzeki wynosi 207 km. Drwęca jest największym w Polsce ichtiologicznym rezerwatem przyrody, a zarazem uznanym szlakiem kajakowym. Szczególnie atrakcyjny jest południowy, przelomowy odcinek od Nowego Miasta Lubawskiego do ujścia Brynicy, gdzie rzeka płynie w głębokiej na 50 m dolinie. Odcinek doliny powyżej Brodnicy uznany jest za ostoję ptaków tzw. Bagienna Dolina Drwęcy. Cała dolina jest ważnym korytarzem ekologicznym o znaczeniu krajowym.

Znaczna część obszaru miasta została przekształcona w wyniku działalności człowieka. Na tereny zurbanizowane składają się przede wszystkim tereny zabudowy mieszkaniowej, usługowej, przemysłowej, ciągi komunikacyjne oraz sieci infrastruktury technicznej. Ze względu na znaczny stopień urozmaicenia rzeźby w wielu miejscach zaznaczają się jej zmiany w formie wkopów, wykopów, nasypów, a także podnoszenia gruntu. Najbardziej zniekształcone obszary to tereny zakładów przemysłowych, teren miejskiej oczyszczalni ścieków i składowiska odpadów komunalnych w południowo-zachodniej części miasta (przy ul. Ustronie, w odległości ok. 3 km od centrum).

Całkowita powierzchnia miasta wynosi 2 314 ha. Największą jej część stanowią grunty zabudowane i zurbanizowane (34,1%) oraz użytki rolne (32,8%). Lasy, grunty leśne oraz wody zajmują łącznie 14,7% powierzchni Brodnicy. Pozostałą część stanowią tereny otwarte, wolne od zabudowy i przekształceń.

Wykres 5. Struktura użytkowania gruntów w Mieście Brodnicy w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Brodnicy.

2.3.2. Gleby

Na obszarze miasta występują w przeważającej części gleby słabej jakości. Silny rozwój procesów urbanizacyjnych powoduje nasilenie procesów ich degradacji. Są to procesy zarówno chemiczne, jak i fizyczne. Szczególnie wysokie zagrożenie gleb występuje w sąsiedztwie zakładów przemysłowych i drogi krajowej nr 15. Podstawowymi przyczynami degradacji chemicznej gleb na terenie miasta Brodnicy są przede wszystkim zanieczyszczenia związane ze spalaniem paliw, tj. osiadanie zanieczyszczeń pyłowych i chemicznych, zanieczyszczenia komunikacyjne, kwaśne deszcze oraz oddziaływanie zakładów przemysłowych na terenie miasta i zanieczyszczenia transgraniczne z sąsiednich terenów.

Prowadzony monitoring jakości gleb w zakresie zawartości metali ciężkich wskazuje na ich bardzo niską zawartość. Jest ona równa poziomowi naturalnemu (stopień 0). W przypadku zawartości siarki siarczanowej gleby zaliczane są do I, II, III i IV stopnia. W niewielkich procentach badanych prób niektóre gleby ze względu na zawartość niklu zaliczono do I stopnia zanieczyszczenia w 5-stopniowej skali, czyli do gleb o podwyższonej zawartości metali ciężkich.

2.3.3. Lasy

Lasy na obszarze Brodnicy zajmują powierzchnię 189 ha, z czego 81 ha stanowi własność Skarbu Państwa. Pozostała część to lasy komunalne i prywatne. Lasy rozmieszczone są nierównomiernie. Kompleksy leśne znajdują się we wschodniej części miasta między drogą krajową nr 15, a rzeką Drwęcą oraz w północnej jego części w otoczeniu jeziora Niskie Brodno. Dominują drzewostany sosnowe w różnych klasach wiekowych, z domieszką dębu, świerka i buka. Lasy występujące na terenie Brodnicy pełnią funkcję produkcyjną, ekologiczną (ochronną) oraz społeczną. Funkcja ekologiczna wyraża się między innymi korzystnym wpływem lasów na kształtowanie klimatu, skład atmosfery, regulację obiegu wody w przyrodzie, ochronę gleb przed erozją i krajobrazu przed stepowaniem, zachowanie potencjału biologicznego bardzo dużej liczby gatunków i ekosystemów, a także różnorodności krajobrazu. Z kolei funkcje społeczne lasu kształtują korzystne warunki zdrowotne i rekreacyjne dla społeczeństwa, zapewniają rozwój kultury, nauki i edukacji ekologicznej społeczeństwa. Wszystkie lasy należy chronić przed degradacją. Na uwagę zasługuje tzw. Las Komunalny. Dzięki prowadzeniu prawidłowej gospodarki leśnej i utrzymaniu wartości ochronnych, znaczenie ekologiczne terenu rośnie, czego wyrazem jest utrzymujące się tam stado saren oraz dzików.

2.3.4. Tereny zieleni urządzonej

Ważną rolę w systemie ekologicznym miasta spełnia roślinność nieleśna, w tym zielen parkowa. Parki miejskie, skwery, aleje oraz starodrzewia przykościelne i cmentarne stanowią wartościowy element krajobrazu zarówno jako składnik szaty roślinnej i ostoja fauny, jak i część zasobów kulturowych. Zadrzewienia przydrożne i przywodne, szczególnie o charakterze pasowym, pełnią rolę migracyjnych korytarzy środowiskowych, urozmaicają krajobraz oraz podnoszą walory estetyczno-krajobrazowe. Ponadto regulują stosunki wodne i poprawiają klimat lokalny.

Do najważniejszych zadań zieleni urządzonej należą funkcje sanitarno-higieniczne, biologiczne, dekoracyjne, dydaktyczno-wychowawcze, a także gospodarcze. Łączna powierzchnia miejskiej zieleni urządzonej wynosi 18,8 ha. W przeliczeniu na 1 mieszkańca powierzchnia parków, zieleńców i terenów zieleni ozdobnej w mieście wynosi około 8,7 m² i jest niższa niż krajowa - 16,3 m².

W Brodnicy zieleni miejska koncentruje się na terenie:

- Parku Jana Pawła II (powierzchnia 3,38 ha)
- Parku „Chopina” (powierzchnia 1,11 ha)
- Parku Anny Wazówny
- Sądu (przy ul. Sądowej)
- okolic miejskiej oczyszczalni ścieków (ul. Ustronie)

Do kategorii terenów zieleni zaliczyć trzeba również ogrody działkowe. Na terenie miasta pasy drzew zlokalizowane są wzdłuż większości dróg, a także w rejonie cieków i rowów. W zadrzewieniach przeważają takie gatunki, jak topole, wierzby, kasztanowce i jesiony. Istniejące zadrzewienia i zakrzaczenia podlegają systematycznym pracom pielęgnacyjnym i renowacji oraz w razie konieczności rozbudowie. Co roku na terenie miasta uzupełniana się istniejąca zieleni miejską poprzez dosadzenia drzew i krzewów przy zachowaniu ich różnorodności biologicznej.

2.3.5. Wody

Obszar miasta Brodnicy jest umiarkowanie zasobny w wody podziemne. Eksploatacja wód podziemnych do picia, jak i na potrzeby gospodarcze odbywa się głównie na czwartorzędowym pięttrze wodonośnym. Z tego poziomu ujmowana woda rozprowadzana jest siecią wodociagową do zabudowy, w tym mieszkaniowej. Wody podziemne zakwalifikowano do III klasy czystości, ze względu na obecność żelaza i manganu, a ich użytkowanie w celach pitnych wymaga uzdatnienia.

Brodnica należy do obszarów o wysokiej zasobności w wody powierzchniowe. W stosunku do całkowitej powierzchni Miasta wody zajmują ok. 5,51%, co stanowi obszar 127,0 ha. Ośią hydrograficzną miasta jest Drwęca – typowa rzeka pojezierna, płynąca w wyraźnie wykształconej dolinie. Pod względem czystości wody zakwalifikowano ją do pozaklasowych ze względu na zawartość chlorofilu „a”. Pod względem fizykochemicznym stan czystości wód spełniał wymogi III klasy. O takiej klasyfikacji zdecydowały stężenia azotynów i fosforu ogólnego. Na całym kontrolowanym odcinku rzeki pod względem sanitarnym wody odpowiadały III klasie czystości. W porównaniu z badaniami w ostatnich latach stwierdzono, że jakość wód rzeki pod względem fizykochemicznym i bakteriologicznym pozostaje stabilna. Obserwowano natomiast niewielki wzrost zanieczyszczenia w zakresie zawartości chlorofilu „a”. Drwęca, jako ciek charakteryzujący się śnieżno-deszczowym systemem zasilania, z dwoma wysokimi stanami wody w ciągu roku, stwarza realne zagrożenie powodzią.

Na terenie Brodnicy występuje naturalny zbiornik wodny Niskie Brodno. Jest to jezioro polodowcowe typu rynnowego o powierzchni ponad 87 ha, co stanowi około 3,8% ogólnej powierzchni Miasta. Posiada

slabo urozmaiconą linię brzegową i dwie wąskie zatoki (w części południowej i północnej). Jest to zbiornik przepływowy, przez który przepływa Struga Brodnicka, która uchodzi do Drwęcy.

2.3.6. Obszary chronione

Wysokie walory przyrodnicze, krajobrazowe i kulturowe pozwoliły na utworzenie na terenie miasta różnorodnych form ochrony prawnej, zarówno wielkoobszarowej, jak i indywidualnej.

W koncepcji sieci ekologicznej ECONET – POLSKA obszar Brodnicy położony jest w obrębie korytarza ekologicznego pradoliny Drwęcy o znaczeniu krajowym, który stanowi łącznik pomiędzy Pradolina Toruńsko-Eberswaldzką na południu, a Pojezierzem Mazurskim na północnym-wschodzie.

Na terenie Miasta znajduje się część (58,47 ha) rezerwatu przyrody „Rzeka Drwęca”. Celem uznania rezerwatu jest ochrona środowiska wodnego i ryb w nim bytujących, w szczególności pstrąga, łososia, troci i certy.

Prawie cały teren Brodnicy (99,9%) znajduje się w granicach obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Drwęcy”. Głównym celem ochrony obszarów chronionego krajobrazu jest zachowanie możliwie niezmienionej, atrakcyjnej formy, walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych dla różnej działalności człowieka, w tym dla potrzeb turystyki i rekreacji.

Wschodnia część miasta, obejmująca tereny w otoczeniu rzeki Drwęcy na wschód od linii kolejowej Brodnica-Rypin, została objęta ochroną jako obszar Natura 2000 „Bagienna Dolina Drwęcy”. W granicach administracyjnych Miasta obszar zajmuje powierzchnię 114,0 ha. Na terenie Brodnicy wyznaczono również obszar Natura 2000 - „Dolina Drwęcy”.

Tabela 4. Obszary Natura 2000 na terenie Miasta Brodnicy

Obszar	Łączna powierzchnia w ha	Opis
Bagienna Dolina Drwęcy	3 366,06	Obszar jest częścią doliny Drwęcy, na odcinku pomiędzy Brodnicą a przecinającą dolinę drogą prowadzącą z Jajkowa do Głębozka. Dolina ma od 0,6 do 3,0 km szerokości, zajęta jest przez bagna i łąki, pocięte systemem rowów. Pozostały tu także liczne starorzecza. Koryto rzeki ma charakter naturalny, rzeka silnie meandruje, wczesną wiosną na ogół wylewa, tworząc rozległe rozlewiska. Roślinność jest silnie zróżnicowana, oprócz łąk występują tu turzycowiska, trzcinowiska, a także niewielkie łąki i zarośla wierzbowe.
Dolina Drwęcy	12 561,56	Rzeka Drwęca stanowi korytarz ekologiczny, wykorzystywany przez różne gatunki ryb, minogów, zwierząt i ptaków. Obszar ten znajduje się w granicach korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadlokalnym wykorzystywanych przez duże ssaki. Dolina Drwęcy stanowi cenny zasób zróżnicowanych siedlisk dla gatunków zwierząt rzadkich i poddanych ochronie związanych ze środowiskiem wodnym – występują tu liczne i zróżnicowane siedliska przyrodnicze.

Źródło: Natura 2000, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska.

Cały teren miasta znajduje się w granicach obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. Został on wyznaczony w celu ochrony, najwyższych w skali kraju, walorów przyrodniczych i krajobrazowych. Rozwój gospodarczy w granicach obszaru musi uwzględniać konieczność szybkiego i efektywnego wprowadzania zasad zrównoważonego rozwoju, w szczególności: racjonalne gospodarowanie wodą,

retencjonowanie wód, likwidację źródeł emisji ścieków nieoczyszczonych, rozwój rolnictwa ekologicznego, rozwój turystyki kwalifikowanej, zwiększanie lesistości.

W Brodnicy znajduje się 7 pomników przyrody (4 pojedyncze drzewa i 3 skupienia drzew). Największym i najcenniejszym pomnikiem jest dąb „Kopernik” rosnący przy ulicy Kamionka. Na uwagę zasługuje skupienie drzew (platan klonolistny, lipa drobnolistna, klon zwyczajny i kasztanowiec zwyczajny) w parku w pobliżu murów obronnych przy ul. Kamionka oraz klon zwyczajny na placu przykościelnym przy ul. Sądowej. Drzewa objęto ochroną polegającą na stosowaniu zakazów ich wycinania, niszczenia lub uszkodzenia, zrywania pączków, kwiatów, owoców i liści, zanieczyszczania terenu w pobliżu drzew, umieszczania tablic, napisów i innych znaków oraz wznoszenia budowli w pobliżu drzew.

2.3.7. Zagrożenia środowiska

Największą koncentracją źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza charakteryzuje się południowa i centralna część miasta. Głównym zagrożeniem dla środowiska jest niska emisja z palenisk domowych i kotłowni lokalnych oraz zakładów produkcyjnych, które stanowią podstawowe źródło emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza atmosferycznego.

Do szczególnie uciążliwych należą zanieczyszczenia komunikacyjne. Głównie generowane są one na drodze krajowej nr 15 przebiegającej przez obszar Brodnicy na odcinku 6,1 km oraz na drogach wojewódzkich nr 544 i 560 (łącznie 6,9 km). Drogi te prowadzą przez tereny zabudowane, w tym przez centrum miasta.

Na przestrzeni ostatnich lat w mieście obserwuje się wzrost zużycia energii elektrycznej, paliw gazowych, paliw opalowych oraz poboru ciepła systemowego. Odnotowano również wzrost liczby pojazdów². Wszystko to powoduje wzrost emisji CO₂ oraz innych gazów. Dlatego też, należy konsekwentnie realizować przyjęte w Planie Gospodarki i Niskoemisyjnej Gminy Miasta Brodnicy działania, skierowane na poprawę jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji szkodliwych gazów i pyłów do atmosfery oraz wzrost produkcji energii ze źródeł odnawialnych.

Tabela 5. Bilans emisji CO₂ wg rodzajów paliw

Brodnica	2000	2013
Energia elektryczna	7 000,68	44 120,51
Gaz	144,97	549,80
Paliwa transportowe	53 191,51	197 045,90
Paliwa opalowe	43 817,46	55 424,95
Ciepło systemowe	17 824,94	17 941,22
Razem	121 979,56	315 082,38

Źródło: *Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Miasta Brodnicy.*

Znaczne natężenie ruchu pojazdów jest istotną przyczyną niekorzystnego klimatu akustycznego Brodnicy. Szczególnie dużym obciążeniem charakteryzuje się droga krajowa nr 15, która prowadzi zarówno ruch tranzytowy na kierunku Toruń-Olsztyn, jak i jest osią komunikacyjną miasta. Uciążliwości akustyczne i wibracyjne stanowią jeden z głównych czynników wpływających na jakość życia znacznej części mieszkańców miasta. Zmiana tego stanu jest możliwa tylko poprzez budowę obwodnic wymienionych dróg. Nie ma możliwości ograniczenia hałasu poprzez budowę ekranów antyakustycznych. Zagrożenie hałasem przemysłowym natomiast nie stwarza znacznych uciążliwości. Istniejące zakłady podejmują w większości niezbędne działania organizacyjne i techniczne, ograniczające emisję hałasu do wartości zapewniających właściwy standard jakościowy środowiska.

² Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Miasta Brodnicy

2.3.8. Walory turystyczne

Brodnica położona jest w sąsiedztwie atrakcyjnych przyrodniczo i turystycznie obszarów:

- Brodnickiego Parku Krajobrazowego
- Rezerwatów przyrody: Bachotek, Mielno, Okonek, Retno, Rzeka Drwęca, Stręszek, Wyspa na Jeziorze Partęczyny, Żurawie Bagno

Przez Brodnicę przebiegają narodowe i międzynarodowe szlaki pielgrzymkowe i turystyczno-rekreacyjne:

- Szlak św. Jakuba z Olsztyna do Torunia i dalej, jako część polskiego odcinka międzynarodowej drogi św. Jakuba do Santiago de Compostella w Hiszpanii. Szlak oznakowany jest wizerunkiem muszli
- Międzynarodowy pieszy szlak turystyczny, oznaczony jako czerwony, E11 prowadzący ze Słubic do Ogródnik. Jest to część europejskiego szlaku pieszego E11 z Holandii przez Niemcy i Polskę, w kierunku Litwy
- Szlak rowerowy, „zielony”, długość ok. 130 km Toruń – Golub-Dobrzyń – Szafarnia – Osiek – Brodnica – Karbowo – Grzmięca – Partęczyny – Cieche – Łąkorz – Skarlin – Radomno
- Szlaki wodne:
 - Rzeka Drwęca: długość szlaku 165 km, czas przebywania w granicach 6-8 dni
 - Szlak jezior Pojezierza Brodnickiego: rzeka Skarlanka, łącząca jeziora Bachotek, Strażym, Kurzyny, Robotno, Dębno i Partęczyny Wielkie
- Szlaki przyrodnicze:
 - Szlak Skarlanki: o długości 29 km; Tama Brodzka – jezioro Bachotek – Mostek Jadwigi – jezioro Skrzynka – Grzmięca – jezioro Kurzyny – jezioro Robotno – jezioro Stręszek – jezioro Okonek – mostek między jeziorami Dębno i Wielkie Partęczyny – jezioro Wielkie Partęczyny – jezioro Łąkorz – Łąkorek – Łąkorz
 - Szlak Strugi Brudnickiej: o długości 25 km; Brodnica – jezioro Niskie Brodno – Lisa Młyn – jezioro Wysokie Brodno – jezioro Łąki – Popek, Czortek – jezioro Sosno – jezioro Mielwo – jezioro Głowińskie – jezioro Ostrowite – Ostrowite k. Jabłonowa
- Ścieżki przyrodniczo – dydaktyczne:
 - Piesza ścieżka dydaktyczna „Bobrowiska” o długości ok. 3 km. Prowadzi wzdłuż zachodniego brzegu Skarlanki, na północ od Grzmięcy
 - Rowerowa ścieżka przyrodniczo – dydaktyczno – przyrodnicza, prowadząca do rezerwatu leśnego „Retno” o długości ok. 10 km. Obejmuje południowo – wschodnią część Brodnickiego Parku Krajobrazowego
 - Kajakowa ścieżka dydaktyczna, prowadząca do rezerwatu florystycznego „Bachotek” o długości ok. 9 km. Grzmięcy nad jeziorem Strażym – półwysp Okopy – rezerwat Bachotek – stacja PTTK w Bachotku
 - Pasieka dydaktyczna – rozpoczynają się w siedzibie Brodnickiego Parku Krajobrazowego
- Szlaki motorowe:
 - „Kopernikowski”: Toruń – Golub-Dobrzyń – Brodnica – Nowe Miasto Lubawskie – Lubawa – Olsztyn – Dobrze Miasto – Lidzbark Warmiński – Braniewo – Frombork – Gdańsk – Grudziądz – Toruń
 - „Grunwaldzki”: Toruń – Golub-Dobrzyń – Brodnica – Kurzętnik – Nowe Miasto Lubawskie – Grunwald
 - „Towarzystwa Jaszczurego”: Toruń – Kowalewo Pomorskie – Brodnica – Jabłonowo Pomorskie – Wąbrzeźno – Ryńsk – Chelmno – Grudziądz
 - „Anny Wazówny”: Toruń – Kowalewo Pomorskie – Golub-Dobrzyń – Brodnica

Tabela 6. Długość ścieżek rowerowych na terenie Miasta Brodnicy w 2015 r.

Lokalizacja	Długość w km
ul. Aleja Leśna	0,4
Aleja Józefa Piłsudskiego	0,2
Aleja Józefa Piłsudskiego	3,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Brodnicy.

Gmina Miasta Brodnicy planuje połączyć istniejącą ścieżkę rowerową przy południowo zachodniej trasie przemysłowej (biegnącą Aleją Józefa Piłsudskiego) z planowanymi do realizacji:

- Ścieżką pieszo-rowerową wzdłuż drogi wojewódzkiej 560 od granicy z Gminą Brodnica do Ronda Warszawskiego
- Ścieżką rowerową wraz z chodnikiem ul. Cmentarna o długości ok. 0,16 km oraz wzdłuż ulicy Sądowej na odcinku ok. 0,08 km od Ronda Toruńskiego do ul. Cmentarnej w Brodnicy
- Ścieżka rowerowa wraz z chodnikiem wzdłuż zaprojektowanego w ramach obwodnicy odcinka ul. Cmentarnej w Brodnicy do ul. Niskie Brodno – odcinek o długości ok. 0,35 km

Połączenie ścieżek w jeden ciąg ma umożliwić komunikację z jednego końca miasta na drugi. Sieć ścieżek połączy granice miasta z Gminą Brodnica (droga wojewódzka nr 560) i z drogą powiatową – granica z Gminą Zbiczno.

Ponadto Gmina Miasta Brodnicy opracowuje projekt budowy ścieżki pieszo-rowerowej wokół Jeziora Niskie Brodno na odcinku od skrzyżowania ulic Wczasowej i Niskie Brodno do drogi powiatowej w miejscowości Żmijewo.

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Atutem Brodnicy są jej bogate walory przyrodnicze i turystyczne. W sąsiedztwie miasta położony jest Brodnicki Park Krajobrazowy oraz kilka rezerwatów przyrody. Przez teren Brodnicy przebiegają liczne szlaki turystyczne. Występuje tu jednak niedostateczna długość ścieżek rowerowych. W planach są natomiast inwestycje, które poprawią komunikację rowerową
2	Cały teren Brodnicy, w celu ochrony najwyższych w skali kraju, walorów przyrodniczych i krajobrazowych, zakwalifikowany jest do obszaru funkcjonalnego „Zielone Płuca Polski”. Natomiast prawie cały teren Miasta znajduje się w granicach obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Drwęcy”. Rzeka stanowi swoistą oś miasta w kierunku północny-wschód oraz południowy-zachód. Drwęca ma istotny wpływ na organizację przestrzeni i środowisko. Utrzymanie i udostępnienie dla mieszkańców i turystów (lub ochrona) terenów wzdłuż rzeki oraz sukcesywna rewitalizacja samej Drwęcy powinno być jednym z ważniejszych celów polityki gospodarowania przestrzenią zurbanizowaną i otwartą
3	Ze względu na liczne walory przyrodnicze i turystyczne wymagane są kompleksowe działania nakierowane na niwelowanie głównych zagrożeń dla środowiska, w szczególności w zakresie ochrony powietrza poprzez ograniczanie niskiej emisji z palenisk domowych, lokalnych kotłowni i zakładów produkcyjnych

2.4. Gospodarka

2.4.1. Podmioty gospodarcze

Brodnica jako centrum gospodarcze powiatu brodnickiego jest najdynamiczniej rozwijającym się ośrodkiem gospodarczym regionu. W 2013 r. na jej terenie w sektorze publicznym i prywatnym działało łącznie 2 539 podmiotów. Przeważającą formę własności podmiotów gospodarczych stanowił sektor prywatny – 2440 jednostek. Pozostałe 99 podmiotów należało do sektora publicznego. Ich liczba wzrosła o 2,0% w porównaniu z rokiem 2010. Wskaźnik liczby podmiotów przypadających na 1 000 mieszkańców w wieku produkcyjnym kształtował się w 2013 r. korzystniej (139,1) niż dla całego powiatu (112,2).

Tabela 7. Liczba podmiotów gospodarki narodowej

Jednostka terytorialna	Ogólna liczba				Podmioty na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym		
	2010	2013	Zmiana ilościowa	Zmiana procentowa	2010	2013	Zmiana procentowa
Miasto Brodnica	2 489	2 539	50	2,0%	134,3	139,1	3,6%
Powiat Brodnicki	5 305	5 576	271	5,1%	107,1	112,2	4,8%
Kujawsko-Pomorskie	186 007	191 252	5 245	2,8%	137,1	143,5	4,7%
Polska	3 909 802	4 070 259	160 457	4,1%	157,5	166,7	5,8%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2013 r. w Brodnicy na 10 tys. mieszkańców przypadało 1 289 podmiotów gospodarczych zatrudniających do 9 pracowników. W odniesieniu do roku 2007 odsetek ten zmniejszył się o 26%. Mimo tego liczba ta była większa niż średnia w powiecie brodnickim i niewiele niższa niż w województwie kujawsko-pomorskim. Natomiast wskaźnik dla przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 10 pracowników kształtował się w Brodnicy dużo korzystniej niż dla powiatu i województwa. W latach 2007-2013 na 10 tys. mieszkańców Brodnicy przypadało zdecydowanie więcej takich podmiotów niż w powiecie i województwie.

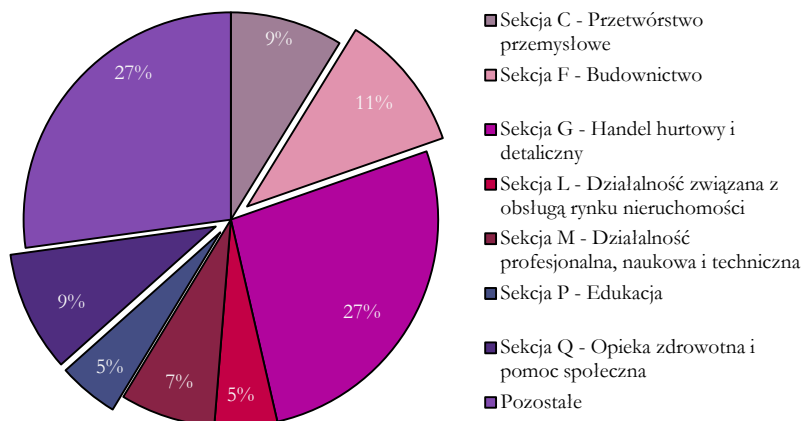
Tabela 8. Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym

	0 – 9 pracowników			10 – 49 pracowników			50 – 249 pracowników			250 i więcej pracowników		
	2007	2010	2013	2007	2010	2013	2007	2010	2013	2007	2010	2013
Brodnica	1 743	1 236	1 289	81	85	78	18	18,4	20,3	3,9	3,8	3,8
Powiat brodnicki	1 153	1 003	1 058	53	57	53	9	10,1	10,1	1,5	1,4	1,4
Kujawsko-Pomorskie	1 344	1 299	1 369	56	59	53	12	11,9	12,0	1,7	1,8	1,6

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Najwięcej podmiotów gospodarczych w Brodnicy prowadzi działalność handlową (27%). Dobrze rozwiniętymi gałęziami gospodarki w sektorze prywatnym są również budownictwo (11%), przetwórstwo przemysłowe (9%) oraz obsługa nieruchomości (5%).

Wykres 6. Podmioty gospodarki narodowej w Mieście Brodnicy według sekcji PKD w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Największe podmioty zlokalizowane na terenie miasta, zatrudniające ponad 250 pracowników, działają w przemyśle motoryzacyjnym, meblarskim, poligraficznym, opakowaniowym i cukierniczym.

2.4.2. Oferta terenów inwestycyjnych

Oferta terenów inwestycyjnych Gminy Miasta Brodnicy składa się z czterech działek:

- Ustronie część Wschodnia. Teren o powierzchni 8,6498 ha, położony w pobliżu ul. Targowej - nowej „Trasy przemysłowej aktywizującej tereny inwestycyjne miasta Brodnicy”, pełniącej rolę obwodnicy miasta. Jest on dobrze skomunikowany z drogą krajową nr 15 (ok. 4,5 km) prowadzącą w kierunku Torunia, Gniezna, Trzebnicy oraz Nowego Miasta Lubawskiego i Ostródy. Obwodnica zapewnia również bezpośrednie połączenie z drogą wojewódzką 560 do Rypina, Sierpca i Bielska. Teren przeznaczony jest na cele przemysłowo – magazynowo – usługowe. Obecnie wykonywane jest jego kompleksowe uzbrojenie w ramach z działania 5.6 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2014 – planowane zakończenie prac – czerwiec 2015 r.
- Ustronie część Zachodnia. Teren o powierzchni 10 ha, położony w pobliżu ul. Targowej - nowej „Trasy przemysłowej aktywizującej tereny inwestycyjne miasta Brodnicy”, pełniącej rolę obwodnicy miasta. Jest on dobrze skomunikowany z drogą krajową nr 15 (ok. 4,5 km) prowadzącą w kierunku Torunia, Gniezna, Trzebnicy oraz Nowego Miasta Lubawskiego i Ostródy. Obwodnica zapewnia również bezpośrednie połączenie z drogą wojewódzką 560 do Rypina, Sierpca i Bielska. Teren przeznaczony jest na cele przemysłowo – magazynowo – usługowe
- Teren o powierzchni całkowitej 9,1259 ha położony przy ul. Gen. Wł. Sikorskiego - peryferyjna część miasta, ok. 600 m od drogi krajowej nr 15 (Toruń - Olsztyn). Najbliższe sąsiedztwo stanowią grunty użytkowane przemysłowo, tereny Lasów Państwowych i tereny zieleni osób fizycznych i Gminy Miasta Brodnicy. Nieruchomość porośnięta jest drzewostanami sosny i

brzozy. Teren przeznaczony jest, wg planu zagospodarowania przestrzennego, na: produkcję, składy, magazyny oraz usługi. Uzbrojenie: możliwość podłączenia do mediów w odległości 500 m

- Teren o powierzchni całkowitej 3,1168 ha położony przy ul. Świerkowej (kierunek Olsztyn, w pobliżu toru kolejowego, w kierunku Działdowa), w sąsiedztwie zabudowy przemysłowej i terenów leśnych miasta. Teren przeznaczony jest, wg planu zagospodarowania przestrzennego, na: zabudowę produkcyjno – magazynowo - składowa, handel o pow. sprzedaży do 2000 m², usługi z wyłączeniem usług publicznych. Uzbrojenie: możliwość podłączenia do mediów

2.4.3. Instytucje otoczenia biznesu

Na terenie Brodnicy działają instytucje otoczenia biznesu, których celem jest poprawa współpracy między przedsiębiorcami oraz potencjalnymi inwestorami oraz pomoc w przełamaniu licznych barier wynikających ze skomplikowanych uregulowań prawnych.

Instytucjami otoczenia biznesu działającymi w Brodnicy są:

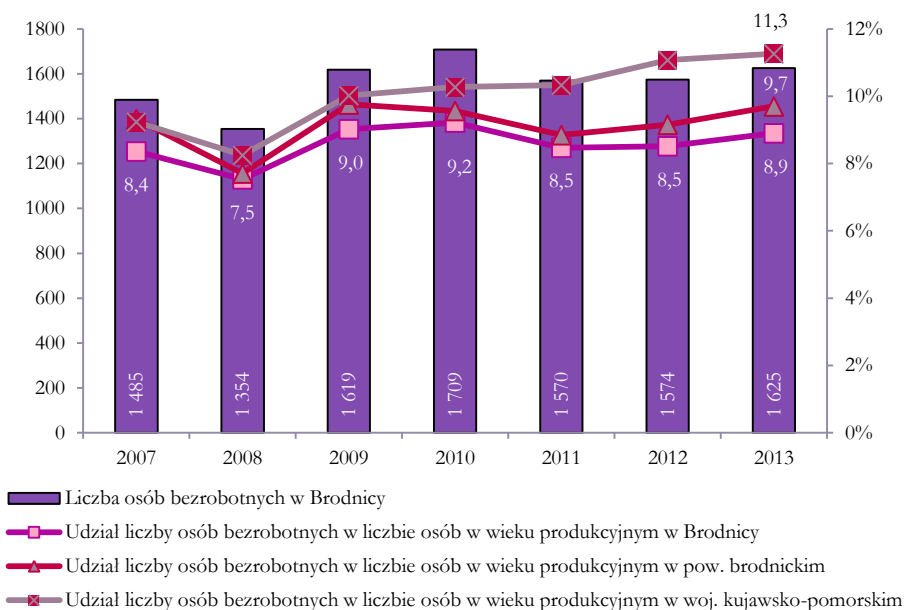
- Bank Spółdzielczy
- PKO BP
- Bank Gospodarki Żywnościowej
- Gospodarczy Bank Wielkopolski
- Subregionalny Fundusz Pożyczkowy Kujawiak
- Brodnickie Centrum Informacyjne
- Centrum Obsługi Inwestora
- Punkt Konsultacyjny akredytowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości

Programy w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i aktywizacji osób bezrobotnych, doradztwo zawodowe, szkolenia, warsztaty tematyczne prowadzi w ramach swojej działalności Powiatowy Urząd Pracy w Brodnicy. Jego oferta jest kierowana zarówno do osób pozostających bez zatrudnienia jak i do podmiotów gospodarczych.

2.4.4. Bezrobocie

Analizując lata 2007-2013 można zauważyć, że w Brodnicy, najniższy udział liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym odnotowano w roku 2008 (7,5%). Był to czas stosunkowo dobrej koniunktury gospodarczej zarówno w Polsce jak i na świecie. Pogorszenie sytuacji ekonomicznej polskiej gospodarki na skutek globalnego kryzysu wpłynęło na wzrost liczby bezrobotnych w kraju, jak i w Brodnicy. Od 2009 r. wskaźnik udziału liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym oscyluje w granicach 8-9%.

Wykres 7. Bezrobotni zarejestrowani oraz udział liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2013 r. w Brodnicy zarejestrowanych było 1 625 bezrobotnych, z czego 59,5% stanowiły kobiety. W grupie mieszkańców pozostających bez pracy przeważały osoby posiadające status bezrobotnego przez okres poniżej roku, jednak aż ponad 30% spośród bezrobotnych stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. Analizując strukturę bezrobotnych pod kątem wykształcenia, można zauważyć, że osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej oraz zasadniczym zawodowym stanowiły aż 56,5% wszystkich mieszkańców. Udział liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym w Brodnicy wynosił w 2013 r. 8,9% i był bardziej korzystny niż wskaźnik dla powiatu brodnickiego (9,7%) i województwa kujawsko-pomorskiego (11,3%).

Tabela 9. Bezrobotni wg płci, wykształcenia i czasu pozostawania bez pracy w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Liczba osób bezrobotnych			Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy		Bezrobotni wg wykształcenia				
	ogółem	mężczyźni	kobiety	do roku	pow. roku	wyższe	policealne i średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i poniżej
Brodnica	1 625	658	967	1 086	539	180	323	204	496	422
Powiat Brodnicki	4 822	1 913	2 909	3 266	1 556	374	938	508	1 491	1 511

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP.

Do zawodów, na które w 2014 r. zgłaszali największe zapotrzebowanie lokalni pracodawcy zaliczyć można³:

- operatora maszyn CMC sterowanych numerycznie
- spawacza w metodzie MAG

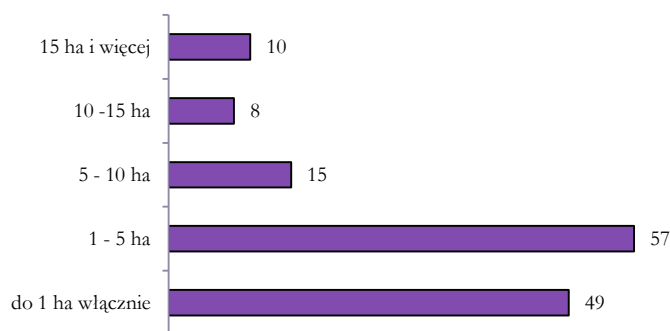
³ Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Brodnicy, stan na luty 2015 r.

- elektryka z uprawnieniami SEPowskimi

2.4.5. Rolnictwo

Powierzchnia użytków rolnych wynosi 844,93 ha, co stanowi 36,5% całkowitej powierzchni miasta. Na obszarze Brodnicy znajduje się 139 gospodarstw rolnych. Przeważająca ich część (76,3%) to gospodarstwa, których powierzchnia nie przekracza 5 ha.

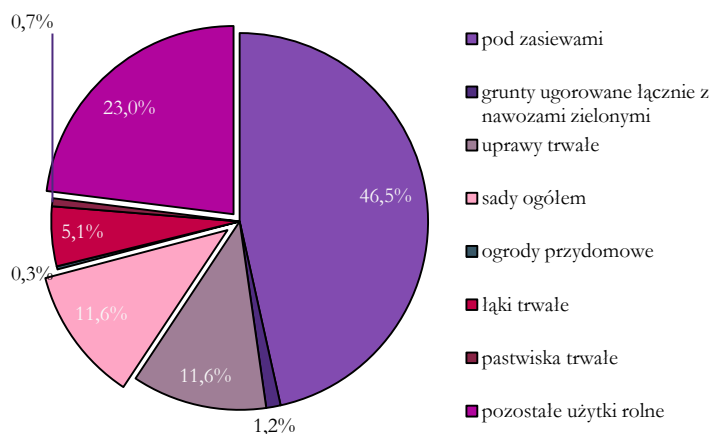
Wykres 8. Liczba gospodarstw domowych w Mieście Brodnicy w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego.

W strukturze użytkowania gruntów rolnych przeważają tereny pod zasiew (46,5%) i grunty ugorowe (23,0%). Uprawy trwałe stanowią 11,6% powierzchni rolnej miasta.

Wykres 9. Struktura użytkowania gruntów rolnych w Mieście Brodnicy w 2010 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego.

Kluczowe wnioski i obserwacje

1	Brodnica jest najdynamiczniej rozwijającym się ośrodkiem gospodarczym regionu. W ostatnich latach w mieście obserwowano wzrost liczby podmiotów gospodarczych. Szczególnie korzystnie na tle powiatu brodnickiego i województwa kujawsko-pomorskiego, kształtuje się liczba podmiotów, zatrudniających powyżej 10 pracowników
2	Atutem Brodnicy jest przyjazne otoczenie biznesu. Należy zadbać o to, aby dostosować ofertę instytucji otoczenia biznesu do rosnącej liczby przedsiębiorstw. Jednostki te świadczą wsparcie dla firm z całego powiatu. Skierowanie wsparcia w stronę systemu otoczenia biznesu pozytywnie wpłynie na rozwój przedsiębiorczości w mieście i całym regionie
3	W Brodnicy dość korzystnie kształtuje się sytuacja na rynku pracy. Miasto charakteryzuje się niższym od średniej dla powiatu i województwa wskaźnikiem bezrobocia. Ponad połowę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej oraz zasadniczym zawodowym. W poprawie sytuacji na rynku pracy pomocna mogłaby być realizacja kursów zawodowych dla osób dorosłych. Uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności oraz kwalifikacji pozwoliłoby łatwiej znaleźć osobom pozostającym bez pracy zatrudnienie, wpłynęłoby także pozytywnie na zmniejszenie bezrobocia w mieście

2.5. Infrastruktura społeczna

2.5.1. Pomoc społeczna

Jednym z wyznaczników położenia ekonomicznego mieszkańców miasta jest skala pomocy społecznej świadczonej dla jego mieszkańców. Jednostką organizacyjną Brodnicy świadcząca usługi w zakresie pomocy społecznej jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Brodnicy. Na przestrzeni ostatnich kilku lat ogólna liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej utrzymywała się na stałym poziomie. W 2014 r. objęto nią, w różnych formach, 992 rodziny, w których przebywało 2 395 osób. Jednocześnie, należy zauważyć, że odsetek osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej w Brodnicy stosunku do ogólnej liczby mieszkańców był najniższy w całym powiecie brodnickim.

Tabela 10. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystająca z pomocy społecznej w Mieście Brodnicy

Liczba	2010	2011	2012	2013	2014	Odsetek osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców w 2014 r. (%)	
						Miasto Brodnica	Powiat Brodnicki
Rodzin	993	951	908	994	992	8%	14%
Osób w rodzinach	2 583	2 418	2 221	2 482	2 395		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Brodnicy, danych ośrodków pomocy społecznej gmin z Powiatu Brodnickiego oraz danych GUS.

Najczęstszą przyczyną korzystania z pomocy społecznej było bezrobocie i ubóstwo. Kolejne, najczęściej występujące to: niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela 11. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2014 r.

Przyczyna	Liczba osób
Ubóstwo	539
Bezdomność	50
Potrzeba ochrony macierzyństwa	45
Bezrobocie	629
Niepełnosprawność	311
Długotrwała lub ciężka choroba	159
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	119
Alkoholizm	8
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	13
Zdarzenie losowe	6

Źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Brodnicy.

W zakresie ograniczania społecznych efektów problemów wynikających z dezorganizacji rodziny oraz z wykluczenia społecznego i zagrożenia wykluczeniem społecznym Miasto zapewnia dostęp do rozwiniętego specjalistycznego poradnictwa rodzinnego (psychologiczne, prawne, terapeutyczne, mediacje rodzinne) oraz realizuje programy ograniczające i przeciwdziałające wykluczeniu społecznemu. Działa tu Klub Aktywności Lokalnej, który udziela pomocy osobom i rodzinom w odbudowywaniu i podtrzymywaniu umiejętności uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej.

Brodnica jest ośrodkiem z najlepszą, spośród gmin Powiatu Brodnickiego, dostępnością do instytucjonalnych form pomocy społecznej. Na jej terenie funkcjonuje: dom pomocy społecznej, środowiskowy dom samopomocy, spółdzielnia socjalna, warsztat terapii zajęciowej i zakład aktywności zawodowej, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna zajmująca się udzielaniem pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży, w tym pomocy logopedycznej, pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu, a także udziela rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowaniem i kształceniem dzieci i młodzieży. Mimo znacznej liczby osób korzystających z pomocy społecznej (w szczególności z tytułu bezrobocia) i potencjału do funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej w mieście ta forma działalności prowadzona jest w znikomym zakresie. Ponadto dostępnych jest tu także 16 mieszkań chronionych, głównie dla osób opuszczających placówki opiekuńczo - wychowawcze i rodziny zastępcze.

Istotną grupą w Brodnicy są osoby niepełnosprawne. W Powiecie Brodnickim corocznie wydawanych jest przez Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności ok. 2 tys. orzeczeń o niepełnosprawności i o stopniu niepełnosprawności. W roku 2014 orzeczeń takich wydanych zostało 1725, z czego połowa – 850 wobec mieszkańców Brodnicy. Najlepszą formą opieki nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi jest opieka środowiskowa, świadczona w miejscu zamieszkania osób tego potrzebujących. MOPS w Brodnicy zatrudnia 16 opiekunek, które obejmują opieką 82 takie osoby.

W Brodnicy, w odniesieniu do całego Powiatu Brodnickiego, funkcjonuje najbardziej rozwinięty system pieczy zastępczej. W 2014 r. istniało tutaj 25 rodzin sprawujących rodzinną pieczę zastępczą z 32 dziećmi w tych rodzinach. Opiekę nad dziećmi zapewniała również placówka opiekuńczo – wychowawcza: Dom Dziecka przeznaczony dla 30 dzieci.

Z racji swojego miejskiego charakteru i jako główny ośrodek Powiatu, Brodnica boryka się z dość znaczną liczbą osób bezdomnych. W 2014 r. było to 68 osób, w tym 62 stanowili mężczyźni. W całym Powiecie Brodnickim liczba ta wynosiła 91 osób. Osobom tym zapewnia się przede wszystkim pobyt w noclegowni, dożywianie i realizację indywidualnych programów wychodzenia z bezdomności. W ramach MOPS-u działa również wyznaczony pracownik do pracy z osobami bezdomnymi.

W zakresie opieki nad dziećmi do lat 3 w Brodnicy, mimo 900 dzieci w tym wieku w samym mieście Brodnicy i 248 w otaczającej je gminie Brodnica (dane na 2013 r.), funkcjonuje zaledwie jeden klub dziecięcy z 27 miejscami dla dzieci, realizujący opiekę wobec 16 dzieci z Brodnicy i Powiatu Brodnickiego. Ponadto nie prowadzi się tu żadnych specjalnych działań aktywizacyjno-szkoleniowych dla osób powracających na rynek pracy po urlopach macierzyńskich/rodzicielskich/wychowawczych.

2.5.2. Ochrona zdrowia

Najważniejszą placówką świadcząca usługi w zakresie ochrony zdrowia w mieście jest Powiatowy Szpital w Brodnicy.

W szpitalu funkcjonuje:

- 10 poradni specjalistycznych (otolaryngologiczna, neurologiczna, ginekologiczno – położnicza, okulistyczna, dermatologiczna, reumatologiczna, chirurgiczna, kardiologiczna, rehabilitacyjna i urazowo – ortopedyczna)
- 8 oddziałów (Chirurgii Ogólnej i Onkologicznej, Intensywnej Terapii, Wewnętrzny z Intensywną Opieką Kardiologiczną, Ginekologiczno – Położniczy, Pediatriczno – Neonatologiczny, Rehabilitacyjny, Psychiatryczny i Zakład Opiekuńczo – Lecznicy)
- 6 pracowni (Endoskopowa, RTG, TK, USG, Mamograficzna, Rehabilitacji)
- 1 laboratorium (Analityczne)
- 2 zespoły ratownictwa medycznego (Podstawowego i Specjalistycznego)
- Inne ośrodki medyczne:
 - Nocna i Świąteczna Opieka Zdrowotna (POZN)
 - Podstawowa Opieka Zdrowotna (POZ)
 - Blok Operacyjny
 - Apteka Szpitalna

Szpital zgłasza szereg potrzeb inwestycyjnych, z których najważniejszą jest zakup sprzętu medycznego. Obiekt należy doposażyć przede wszystkim w aparaturę niezbędną do leczenia chorych oraz łóżka dla pacjentów.

W Brodnicy funkcjonuje również filia Hospicjum „Światło” świadczącego domową opiekę zdrowotną. Ponadto działa tu 19 przychodni i prowadzonych jest 15 praktyk lekarskich, funkcjonuje także 13 aptek.

Tabela 12. Placówki opieki zdrowotnej, apteki oraz praktyki lekarskie w Mieście Brodnicy

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Przychodnie	11	14	13	14	15	16	19
Apteki	9	10	9	9	14	13	13
Praktyki lekarskie	15	10	10	14	16	17	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.5.3. Edukacja

Edukacja przedszkolna

W Brodnicy notowany jest największy odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną, spośród wszystkich gmin powiatu brodnickiego. Odsetek ten jest również znacznie wyższy niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego i całego kraju.

Tabela 13. Edukacja przedszkolna w Brodnicy w 2013 r.

Jednostka terytorialna	Liczba placówek wychowania przedszkolnego			Liczba miejsc w przedszk. i punktach przedszk.	Liczba dzieci w wieku 3-6 lat	Liczba dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym			Odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszk.
	Przedszk.	Oddziały przedszk. w SP.	Punkty przedszk.			Przedszk.	Oddziały przedszk. w SP.	Punkty przedszk.	
Brodnica	7	0	2	1 385	1 461	1240	0	61	89
Powiat Brodnicki	12	25	6	1 895	3 911	1 645	747	129	64,5
Kujawsko-pomorskie									69,2
Polska									75,3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Na tak wysoki wskaźnik może wpływać dowożenie dzieci z terenów wiejskich do przedszkoli w mieście. Szczególnie widoczne jest to w odniesieniu do gminy wiejskiej Brodnica, otaczającej miasto Brodnicę, dla której wskaźnik dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym jest najmniejszy spośród gmin powiatu i wynosi 31,7%. Dlatego też, pomimo statystycznie wysokiego odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym należy w dalszym ciągu rozwijać bazę nowych miejsc przedszkolnych oraz dążyć do poprawy jakości świadczonych usług edukacyjnych – modernizacja infrastruktury, zapewnienie odpowiedniego wyposażenia, wzmocnienie działań w obszarze pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci i rodziców. Podnosząc standardy należy dbać również o podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli wychowania przedszkolnego. Diagnoza zapotrzebowania na tego typu wsparcie wskazuje na potrzebę placówek przedszkolnych w zakresie szkoleń i kursów dla nauczycieli pod kątem ich lepszego przygotowania psychologicznego, pedagogicznego i logopedycznego, oligofrenopedagogicznego czy też do pracy z dziećmi dysfunkcyjnymi.

Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne

Na terenie Brodnicy w 2013 roku znajdowało się 5 szkół podstawowych i 5 gimnazjów. Do szkół tych uczęszczało łącznie 3022 uczniów. W latach 2005-2013 można zaobserwować znaczny spadek liczby uczniów na obu poziomach kształcenia. Liczba uczniów szkół podstawowych zmalała o 15%, gimnazjów – aż o 30%. Podobny spadek zanotowano w całym powiecie brodnickim. Uwarunkowany on był w dużym stopniu ogólnokrajowym zjawiskiem związanym z niżem demograficznym. Problem spadku liczby uczniów w kolejnych latach będzie się nasilał.

Tabela 14. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne na ORSG Powiatu Brodnickiego

Jednostka terytorialna	Szkoły podstawowe			L. uczniów w szkołach podst.			Gimnazja			L. uczniów w gimnazjach		
	2005	2010	2013	2005	2010	2013	2005	2010	2013	2005	2010	2013
Brodnica	6	6	5	2 259	1 988	1 918	5	5	5	1 577	1 181	1 104

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Porównując wyniki sprawdzianów w szkołach podstawowych i egzaminów gimnazjalnych, należy stwierdzić, że uczniowie ze szkół w Brodnicy osiągnęli w 2014 r. na każdym egzaminie wyniki lepsze niż średnia dla powiatu brodnickiego, oscylując wokół średniej dla województwa kujawsko-pomorskiego, a z niektórych przedmiotów wyraźnie ją przewyższając (historia i wiedza o społeczeństwie, matematyka, j. angielski). W wielu elementach wyniki te były również zbliżone do średnich wyników ogólnopolskich. Wskazać jednak należy, że za wynikami egzaminów na tym poziomie kształcenia, że na tle całego kraju jakość edukacji zarówno w Brodnicy jak i całym województwie kujawsko-pomorskim nie należy do wyróżniającej się.

Szkolnictwo ponadgimnazjalne

Poziom jakości nauczania przejawiający się w wynikach egzaminów maturalnych w przypadku szkół ponadgimnazjalnych przedstawia się znacznie lepiej niż w przypadku szkół niższych szczebli. W aspekcie tym, na przestrzeni ostatnich lat, wyniki szkół z Brodnicy są znacznie wyższe zarówno niż te notowane średnio w całym kraju, jak i w województwie kujawsko-pomorskim, które uzyskuje wyniki podobne jak średnia krajowa. Należy zauważyć tu, że także cały powiat brodnicki notował średnie wyniki lepsze od tych w województwie i kraju.

Tabela 15. Odsetek osób, które zdały egzamin maturalny (w %)

Jednostka terytorialna	Licea ogólnokształcące				Szkoły ponadgimnazjalne zawodowe			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
Brodnica	96,6	95,0	94,4	92,3	85,7	86,8	86,2	88,3
Powiat brodnicki	95,7	94,7	94,5	92,7	86,5	87,6	87,0	89,2
Województwo kujawsko-pomorskie	92,0	87,8	91,2	90,7	76,5	74,6	74,7	80,3
Polska	90,8	88,8	90,0	91,1	73,3	72,6	74,6	77,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Brodnica charakteryzuje się dobrze rozwiniętą siecią szkół ponadgimnazjalnych. Jest centralnym ośrodkiem edukacji całego powiatu brodnickiego. Na jej obszarze skupia się zdecydowana większość szkół tego typu zlokalizowanych w powiecie. Na uwagę zasługuje szczególnie rozwinięte szkolnictwo zawodowe z technikami i szkołami zawodowymi, podlegającymi głównie pod samorząd powiatu brodnickiego.

Główne szkoły ponadgimnazjalne działające w Brodnicy to:

- I Liceum Ogólnokształcące im. Filomatów Ziemi Michałowskiej w Brodnicy (prowadzone przez Powiat Brodnicki)
- III Liceum Ogólnokształcące w Zespole Szkół Nr 1 w Brodnicy (prowadzone przez Miasto Brodnica)
- Zespół Szkół Zawodowych w Brodnicy (prowadzony przez Powiat Brodnicki)

- Technika: Ekonomiczne, Handlowe, Informatyczne, Budownictwa, Logistyczne, Mechatroniczne, Mechaniczne
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa (szkoła przeprowadza nabór we wszystkich zawodach zgodnie z obowiązującą klasyfikacją zawodów)
- Zespół Szkół Rolniczych w Brodnicy (prowadzony przez Powiat Brodnicki)
 - Liceum Profilowane
 - Technika: Rolnicze, Żywnienia i Gospodarstwa Domowego, Ochrony Środowiska, Hotelarskie
 - Zasadnicze Szkoły Zawodowe (zawody: rolnik, mechanik operator maszyn i pojazdów rolniczych, piekarz, cukiernik, rzeźnik-wędliniarz, kucharz małej gastronomii)
- Zespół Szkół Specjalnych w Brodnicy (prowadzony przez Powiat Brodnicki)
 - Zasadnicza Szkoła Zawodowa (zawody: tapicer, krawiec, cukiernik, fryzjer, ślusarz, elektryk, hydraulik, stolarz, murarz, mechanik operator maszyn i pojazdów rolniczych, mechanik samochodowy)
 - Szkoła Specjalna Przystosowująca do Pracy (zajęcia praktyczne o profilu gastronomicznym w kuchni, ogrodniczym, artystyczno - technicznym, krawieckim, informatycznym, sportowym)

Tabela 16. Liczba placówek edukacyjnych oraz liczba uczniów szkolnictwa ponadpodstawowego w Mieście Brodnicy

Rodzaj placówki edukacyjnej		2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Licea ogólnokształcące dla młodzieży	Placówki	2	2	2	2	2	2	2
	Uczniowie	1 286	1 220	1 166	1 118	1 159	1 096	1 028
Technika dla młodzieży	Placówki	5	5	5	6	8	9	8
	Uczniowie	1 029	994	994	973	907	955	967
Zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży (bez specjalnych)	Placówki	4	4	3	3	2	3	2
	Uczniowie	925	920	804	807	776	703	647
Zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży (specjalne)	Placówki	1	1	1	1	1	1	1
	Uczniowie	58	56	64	66	55	55	46
Szkoły policealne	Placówki	4	4	4	3	4	4	3
	Uczniowie	324	396	310	275	354	272	262
Licea ogólnokształcące dla dorosłych	Placówki	0	1	3	3	3	3	3
	Uczniowie	0	136	133	164	148	285	478
Licea ogólnokształcące uzupełniające dla dorosłych	Placówki	1	1	2	2	2	2	0
	Uczniowie	79	68	107	197	221	76	0
Zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych	Placówki	1	1	1	1	1	1	1
	Uczniowie	98	71	89	79	106	35	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Duży wpływ na osiągnięcie wysokich efektów kształcenia ma między innymi jakość i dostępność infrastruktury edukacyjnej, jakość prowadzonych zajęć, oferta zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, a także poziom kwalifikacji nauczycieli.

Praktycznie każda ze szkół realizowała zajęcia dodatkowe dla swoich uczniów, czy to wyrównujące czy też rozwijające. Dotyczyły one m.in.: przedmiotów przyrodniczych, informatycznych i językowych. Diagnoza zapotrzebowania na dodatkowe zajęcia wskazuje na znaczne potrzeby szkół w utrzymaniu i rozwoju tego typu wsparcia dla swoich uczniów. Jednocześnie zgłaszają one chęci podnoszenia kompetencji i kwalifikacji kadry nauczycielskiej.

Obecnie, niezwykle ważne jest położenie odpowiedniego nacisku na rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów na wszystkich poziomach kształcenia. Wynika to również z Zalecenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie. Kompetencje kluczowe to połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji. Są one szczególnie niezbędne do samorealizacji i rozwoju osobistego, integracji społecznej, zatrudnienia i bycia aktywnym obywatelem. Kompetencje te mają istotne znaczenie w społeczeństwie wiedzy i gwarantują większą elastyczność kadr, umożliwiając szybsze dostosowanie się do zmian zachodzących na rynku pracy. Stanowią również ważny czynnik innowacji, produktywności i konkurencyjności, a ponadto mają wpływ na motywację i zadowolenie⁴. Kompetencje kluczowe to przede wszystkim: porozumiewanie się w języku ojczystym, w językach obcych, kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne, informatyczne, społeczne i obywatelskie, inicjatywność i przedsiębiorczość, świadomość i ekspresja kulturalna, umiejętność uczenia się. Dlatego też organizacja zajęć, zarówno podstawowych jak i dodatkowych powinna uwzględniać w jak największym stopniu rozwój kompetencji kluczowych uczniów, a dodatkowe szkolenia dla nauczycieli rozwijać wśród nich umiejętności kształtowania wśród uczniów tychże kompetencji.

Ponadto ze względu na znacznie rozwinięte szkolnictwo zawodowe dużą rolę odgrywać powinno tu doradztwo edukacyjno-zawodowe. Szczególnie istotnym, w kontekście kształtowania sytuacji na lokalnym rynku pracy, jest wprowadzenie szerokiego i powszechnego dostępu do takiego doradztwa w szczególności w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Szkoły z terenu Brodnicy wyrażają przy tym wyraźne zapotrzebowanie na tego typu zajęcia prowadzone przez osoby odpowiednio do tego przygotowane.

2.5.4. Zasoby kulturowe

Brodnica jest miastem z bogatym i różnorodnym dziedzictwem kulturowym. Obiekty znajdujące się na jej terenie tworzą swego rodzaju enklawy zabudowy z różnych epok, wskazując tym samym etapy rozwoju miasta. Na obszarze średniowiecznego miasta oraz dawnym przedmieściu Kamionka przeważa zabudowa z XIX i początku XX wieku. Jest ona przemieszana z zabudową wcześniejszą, wskazującą na ciągłość i historię osadnictwa na tym terenie. Wiele budynków z przełomu XIX i XX wieku zachowało się również wzdłuż dróg wyjazdowych z miasta, jednak sąsiadują one czasem z zabudową modernistyczną, co jest świadectwem roli tego terenu w rozwoju przestrzennym Brodnicy. Na terenie miasta istnieją enklawy dobrze zachowanej architektury modernistycznej, stanowiącej niewątpliwie atut turystyczny. Zupełnie inaczej natomiast wygląda teren dawnej wsi Michałowo, funkcjonującej jako osiedle Brodnicy. Na tym obszarze znajduje się wiele budynków o charakterze wiejskim. Część z nich wykonana jest z drewna, co stanowi kontrast względem innych części Brodnicy.

⁴ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 2006/962/WE z dnia 18 grudnia 2006 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie [Dz.U. L 394 z 30.12.2006]

Tabela 17. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków znajdujące się w Mieście Brodnicy oraz potrzeby w zakresie ich renowacji

Obiekt	Adres	Potrzeby w zakresie renowacji
Dzielnica Starego Miasta	-----	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak
Kościół parafialny p. w. św. Katarzyny Aleksandryjskiej	ul. Farna	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prace konserwatorskie i renowacyjne wnętrza kaplicy św. Krzyża wraz z wyposażeniem ▪ utworzenie lapidarium nad kaplicą św. Krzyża z ekspozycją oryginalnych zworników oraz udostępnienie pomieszczenia dla turystów ▪ prace renowacyjne ołtarza głównego ▪ kontynuacja prac renowacyjnych przy elewacjach kościoła (do tej pory wykonano prace w najwyższych partiach tj. wieży i szczytce wschodnim) ▪ drenaż wokół całego kościoła z przyłączeniem do sieci kanalizacji deszczowej
Kościół ewangelicki, ob. filialny rzym.-kat. p. w. Matki Bożej Królowej Polski, wraz z działką nr 1247/1	ul. Kościelna 1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ odwodnienie i osuszenie fundamentów kościoła
Kościół poklasztorny oo. Reformatów p. w. Niepokalanego Poczęcia NMP z murem wokół kościoła	ul. Sądowa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ dokończenie renowacji zabytkowych organach
Cmentarz parafii św. Katarzyny Aleksandryjskiej	ul. Sądowa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prace naprawcze i konserwatorskie przy murem ogrodzeniowym
Kaplica Rodziny Ossowskich z Najmowa		<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak
Ruiny zamku pokrzyżackiego z terenem zamku oraz przedzamcze wraz z murami otaczającymi zabudowania folwarku	ul. Zamkowa 1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ remont stropów piwnic (m.in. wykonanie izolacji termicznej i przeciwwilgociowej), łazienek w piwnicach zamkowych (wymiana płytek i armatury), przeprowadzenie odgrzybienia, wymiana instalacji elektrycznej, wymiana monitoringu, wymiana tynków wewnętrznych – w łazienkach, rewitalizacja mostu, rekonstrukcja murów (wymiana zniszczonych cegieł), wymiana oświetlenia na salach wystawowych. ▪ Wieża pokrzyżacka (ul. Zamkowa) – rekonstrukcja murów (wymiana zniszczonych cegieł), zabezpieczenie przeciwpożarowe schodów, wymiana stolarki okiennej
Mury przedzamcza		<ul style="list-style-type: none"> ▪ przeprowadzenie prac konserwatorskich i restauratorskich
Pałac Anny Wazówny		<ul style="list-style-type: none"> ▪ modernizacja ciągu komunikacyjnego (tj. windy i schodów) w klatce głównej, wymiana instalacji elektrycznej, instalacji p. poż., wymiana konstrukcji, pokrycia oraz ocieplenie dachu, zagospodarowanie terenu wokół budynku (iluminacja etc.), dokończenie izolacji przeciwwilgociowej poziomej ścian wewnętrznych (do tej pory wykonano tylko ściany zewnętrzne)
Mury miejskie	-----	<ul style="list-style-type: none"> ▪ prace konserwatorskie, renowacyjne
Wieża gotycka tzw. Mazurska		<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak

Brama Kamienna (Chelmińska)		<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, konserwacja blend i sterczyn, renowacja poszycia dachowego (wymiana zniszczonych dachówek), rekonstrukcja zniszczonej elewacji (wymiana zniszczonych cegieł), cyklowanie i lakierowanie podłóg, wymiana systemu monitoringu, wymiana instalacji elektrycznej, wymiana zaworów w grzejnikach, remont łazienek i instalacji sanitarnej
Pozostałość ratusza	Duży Rynek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak
Spichlerz z barokowym portalem	ul. Św. Jakuba 1	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wymiana poszycia dachowego (m.in. orynnowanie, opierzenie, izolacja termiczna), remont łazienki (wymiana armatury i płytek oraz instalacji sanitarnej), założenie monitoringu na salach wystawowych, wymiana drzwi wejściowych i wewnętrznych
Spichlerz	ul. Wodna 3	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak
Most na wąskotorowej linii kolejowej Cukrowni „Ostrowite”	Na terenie miasta Brodnica	<ul style="list-style-type: none"> ▪ brak

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Brodnicy

Na terenie miasta funkcjonują placówki kultury, którymi są: Brodnicki Dom Kultury, Muzeum w Brodnicy oraz Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna.

Tabela 18. Instytucje kultury w Mieście Brodnicy ich stan i potrzeby w zakresie modernizacji

Brodnicki Dom Kultury
<p>Brodnicki Dom Kultury stwarza dobre warunki dla aktywnej twórczości, ale również prezentuje bogatą ofertę imprez, spektakli, warsztatów i spotkań kulturalnych, kierowanych do szerokiego grona odbiorców, mieszkańców miasta i okolic. Wiodącymi formami pracy są: działalność w ramach zespołów artystycznych i praca w sekcjach tematycznych twórczości artystycznej, rozwój zainteresowań hobbystycznych, aktywności rekreacyjno-sportowej. Brodnicki Dom Kultury otacza opieką amatorski ruch artystyczny na terenie Miasta i powiatu oraz współpracuje z instytucjami i stowarzyszeniami o zbliżonych celach działania. Wizytówkami BDK, lubianymi w mieście, chętnie oglądanymi na scenach krajowych, prezentujące się także za granicą, bardzo dobrze promującymi miasto na zewnątrz są grupy artystyczne, takie jak: zespoły tańca ludowego, nowoczesnego, Miejska Orkiestra Dęta, chór Canto Grazioso, grupa cyrkowa BeDeKuś, teatralna, Mażoretki, sekcje: muzyczna, plastyczna, tańca nowoczesnego, szachowa, taneczna, mażorettek, smykodance, teatralna, recytatorska i cyrkowa. Bardzo ważną formą działalności Brodnickiego Domu Kultury jest prowadzenie sekcji artystycznych. W zajęciach tych łącznie uczestniczy ponad 500 osób, które mogą rozwijać swoje pasje i wartościowo spędzić wolny czas.</p> <p>Brodnicki Dom Kultury oferuje bogaty kalendarz wydarzeń przygotowywanych rokrocznie. Obejmuje on takie imprezy jak: konkursy recytatorskie, piosenkarskie, taneczne, przeglądy i festiwale teatralne, orkiestr dętych, mistrzostwa szaradziarskie, szachowe, spotkania plastyczne, cyrkowe, „Lato na Pojezierzu Brodnickim”.</p> <p>Potrzeby w zakresie modernizacji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • remont elewacji BDK • wymiana okien w części dobudowanej • remont sceny sali widowiskowej wraz z wyposażeniem • remont pozostałych pomieszczeń z uwzględnieniem adaptacji pod potrzeby konkretnych sekcji oraz kółek zainteresowań • wybudowanie muszli koncertowej w parku BDK
Muzeum w Brodnicy
<p>Podstawową działalnością muzeum jest wystawiennictwo, edukacja i praca naukowa z młodzieżą, a także popularyzacja historii miasta poprzez organizację imprez masowych.</p>

Najważniejsze zbiory Muzeum prezentowane są na stałych wystawach: „Region brodnicki w średniowieczu - od plemiennego grodu do warownego miasta”, „Rzeźby i detale architektoniczne z kaplicy zamku krzyżackiego w Brodnicy”, „Znaleziska archeologiczne ze studni zamkowej”, „67 pułk piechoty w Brodnicy (1921-1939)” oraz „Życie codzienne mezołitycznych myśliwych z Mszana sprzed 10 000 lat”.

Muzeum zgromadziło bogatą kolekcję zabytków liczącą ponad 50 tys. pozycji inwentarzowych i blisko pół miliona eksponatów. Muzeum w Brodnicy mieści się w kompleksie trzech zabytkowych budowli zlokalizowanych w centrum miasta: w XIV-wiecznej Bramie Chełmińskiej wraz z przyległą kamienicą, w piwnicach XIV - wieczystego, zakonu krzyżackiego i spichlerza. Odwiedza je rocznie ok. 40.000 osób. Prócz działalności wystawienniczej i naukowo-badawczej Muzeum prowadzi różnorodne formy działalności edukacyjno-popularyzatorskiej. Przy Muzeum od lat działa bractwo rycerskie. Aktualnie swoją działalność przenieśli oni nad pobliskie jezioro Foluszek, do własnoręcznie zbudowanego grodu. W pracy Muzeum na szczególne uznanie zasługują organizowane w Galerii BRAMA wystawy sztuki, najczęściej malarstwa. W ciągu roku przygotowuje się średnio 10 wystaw.

Potrzeby w zakresie modernizacji

- Brama Chełmińska wraz z przyległą kamienicą (ul. Mały Rynek 4) – wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, konserwacja blend i sterczyn, renowacja poszycia dachowego (wymiana zniszczonych dachówek), rekonstrukcja zniszczonej elewacji (wymiana zniszczonych cegieł), cyklinowanie i lakierowanie podłóg, wymiana systemu monitoringu, wymiana instalacji elektrycznej, wymiana zaworów w grzejnikach, remont łazienek i instalacji sanitarnej
- Magazyn zbiorów muzealnych (Sala Poewangelicka ul. Kamionka 15) – generalny remont dachu
- Ruiny zamku wraz z piwnicami (ul. Zamkowa) – remont stropów piwnic (m.in. wykonanie izolacji termicznej i przeciwwilgociowej), remont łazienek w piwnicach zamkowych (wymiana płytek i armatury), wykonanie odgrzybienia, wymiana instalacji elektrycznej, wymiana monitoringu, wymiana tynków wewnętrznych w łazienkach, rewitalizacja mostu, rekonstrukcja murów (wymiana zniszczonych cegieł), wymiana oświetlenia na salach wystawowych
- Wieża pokrzyżacka (ul. Zamkowa) – rekonstrukcja murów (wymiana zniszczonych cegieł), zabezpieczenie przeciwpożarowe schodów, wymiana stolarki okiennej
- Spichlerz (ul. Św. Jakuba 1) – wymiana poszycia dachowego (m.in. orynnowanie, opierzenie, izolacja termiczna), remont łazienki (wymiana armatury i płytek oraz instalacji sanitarnej), założenie monitoringu na salach wystawowych, wymiana drzwi wejściowych i wewnętrznych

Miejska i Powiatowa Biblioteka Publiczna

Prowadzi ona typową działalność biblioteczną, tj. gromadzi i upowszechnia zbiory książek, organizuje spotkania autorskie, festiwale książek, twórcze grupy literackie i dziennikarskie, konkursy i wystawy. Głównym obiektem biblioteki jest Pałac Anny Wazówny.

Potrzeby w zakresie modernizacji

- Największym problemem jest brak dźwigu dla osób niepełnosprawnych, który umożliwiłby sprawną komunikację pomiędzy kondygnacjami biblioteki. Wymiany wymagają również regały na książki.

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Brodnicy.*

W Brodnicy od wielu lat cyklicznie odbywają się imprezy, takie jak:

- Dni Brodnicy (czerwiec)
- Festiwal Open Music
- Festiwal Rap Reggae Night (sierpień)
- Noc Świętojańska na Zamku (czerwiec)
- Muzyczny Camping (lipiec)
- Jarmark ekologiczny im. Królowy Anny (lipiec)
- Impresje Orkiestr Dętych (wrzesień)
- Turniej Tańca Towarzyskiego
- Cykl imprez na brodnickim Rynku „Artystyczne lata w Brodnicy”

Jedną z ciekawszych imprez, ze względu na postać dawnej starościny Anny Wazówny jest związany z jej postacią Międzynarodowy Jarmark Ekologiczny. „Jarmark z królową Anną” to impreza mająca na celu promowanie zachowań proekologicznych wśród mieszkańców miasta, regionu i turystów. Podczas Jarmarku organizowane są również imprezy towarzyszące, takie jak: warsztaty rzemieślnicze, pokazy sportowe, pokazy naukowe, prezentacje, konferencje i seminaria.

Położenie Brodnicy i warunki przyrodnicze sprzyjają także organizacji dużych imprez sportowych o charakterze ogólnopolskim, a także międzynarodowym np. Volvo Triatlon, „DYCHA” Anny Wazówny – biegi przełajowe osób zdrowych oraz niepełnosprawnych, Merida Mazovia MTB Marathon – cykl amatorskich maratonów rowerowych o charakterze sportowo-rekreacyjnym.

2.5.5. Sport i rekreacja

W Brodnicy znajduje się hala sportowa, która jest jednym z najnowocześniejszych obiektów sportowych, jakie powstały w ostatnich latach w województwie kujawsko-pomorskim. Jej administratorem jest Ośrodek Sportu i Rekreacji. Budynek hali widowiskowo-sportowej jest pełnowymiarowym i dobrze wyposażonym kompleksem sportowym, na którym rozgrywane mogą być zawody rangi mistrzostw kraju i Europy. Obiekt mieści 650 widzów na trybunach i dodatkowo kilkaset na płycie boiska. Ściany hali i sufit zostały wyłożone specjalnym materiałem, który zapewnia dobrą akustykę. Na hali oprócz imprez sportowych odbywają się imprezy artystyczne, koncerty i przedstawienia muzyczne. Hala posiada windę i jest przystosowana dla osób niepełnosprawnych. Zainstalowano tu również zaawansowany system monitoringu audiowizualnego.

Obiekt składa się z trzech części:

- budynku administracyjnego z głównym wejściem do hali, kasą biletową, portiernią, szatnią dla widzów, salami do ćwiczeń, salą konferencyjną, sauną, windą oraz kawiarenką dla osób przebywających w obiekcie
- hali widowiskowo-sportowej z boiskiem wielofunkcyjnym, widownią i szatniami dla zawodników
- profesjonalnie wyposażonej siłowni i 4 torowej kręgielni klasycznej

Przy hali znajdują się:

- Stadion Miejski (boiska do piłki nożnej, bieżnia, skocznie i rzutnie)
- 5 kortów tenisowych o nawierzchni ceglastej (3 z oświetleniem)
- skatepark

Bazę sportową w mieście uzupełniają kryta pływalnia, sale gimnastyczne szkół, ścieżki rowerowe, przystań wodna i boisko ORLIK.

W mieście organizowane są imprezy sportowe – turnieje piłki nożnej, siatkówki, siatkówki plażowej, tenisa stołowego, spływy kajakowe, zawody żeglarskie.

Na terenie Miasta działają kluby sportowe i stowarzyszenia kultury fizycznej.

Tabela 19. Kluby sportowe i stowarzyszenia kultury fizycznej w Mieście Brodnicy w 2015 r.

Nazwa	Dyscyplina
Brodnicki Klub Sportowy „Sparta”	Piłka nożna
Kolarski Klub Sportowy „Masters Brodnica”	Kolarstwo
Fight Team MMA Brodnica	MMA
Klub Bokserski „Gladiator” Brodnica	Boks

Brodnickie Towarzystwo Żeglarskie „Pojezierze”	Żeglarstwo
Międzyszkolny Klub Sportowy	Pilka ręczna
Miejski Uczniowski Klub Lekkoatletyczny BRODNICA	Lekkoatletyka
Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy Karate SHOTOKAN	Karate
Uczniowski Klub Sportowy OSIR	Tenis stołowy, tenis ziemny
Uczniowski Klub Sportowy SIÓDEMKA	Pływanie
Uczniowski Klub Sportowy REMUS	Wioślarstwo
Uczniowski Klub Sportowy POJEZIERZE	Żeglarstwo
Uczniowski Klub Sportowy JUNIOR	Pilka nożna, piłka siatkowa
Uczniowski Klub Sportowy GOL	Pilka nożna
Polskie Stowarzyszenie Moo Duk Kwan Tang Soo Do	Tang Soo Do
Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej	Szachy
Włocławsko-Brodnicki Klub Sportowy Niewidomych i Słabowidzących ”Pionek”	Różne

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.brodnica.miasto.biz

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	W zakresie ograniczania społecznych efektów problemów wynikających z dezorganizacji rodziny oraz z wykluczenia społecznego i zagrożenia wykluczeniem społecznym Miasto prowadzi działania, które należy utrzymywać oraz poszerzać ich kompleksowość. Istnieje wyraźna potrzeba realizacji programów ograniczających i przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu. Wskazany byłby też rozwój instytucji zawodu asystenta rodziny, zmniejszenie liczby podopiecznych przypadających na jednego pracownika socjalnego, rozwój instytucji wolontariatu i organizowania społeczności lokalnej. Ważnym jest tu także zapewnienie wsparcie uczniów o specyficznych potrzebach edukacyjnych w tym uczniów młodszych i niepełnosprawnych (zajęcia korekcyjno-kompensacyjne, doradztwo edukacyjno-zawodowe)
2	Z uwagi na fakt, że społeczeństwo Brodnicy, w średniookresowej perspektywie, będzie społeczeństwem starzejącym się, w najbliższym czasie odczuwalna zostanie zwiększona potrzeba rozwoju usług opiekuńczych dla osób starszych. W związku z tym, należy systematycznie rozwijać wszechstronną opiekę nad osobami starszymi, zarówno instytucjonalną, w odpowiednich warunkach, jak i w szczególności w ramach niestacjonarnych usług opiekuńczych świadczonych w środowisku
3	W stosunku do osób niepełnosprawnych, których w Brodnicy jest znaczna liczba, istotnym zadaniem jest wsparcie integracji społeczno-zawodowej tych osób (poprzez m.in.: poradnictwo zawodowe, szkolenia, pobudzanie aktywności społecznej, zajęcia rehabilitacyjno-usprawniające, w szczególności dla dzieci). Zasadniczą kwestią jest likwidacja barier architektonicznych
4	Mimo blisko 900 dzieci w wieku żłobkowym w Brodnicy funkcjonuje zaledwie jeden klub dziecięcy z 27 miejscami. Niezbędne są zatem działania prowadzące do wsparcia form opieki nad najmłodszymi dziećmi. Dodatkowym aspektem umożliwiającym powrót na rynek pracy osobom po urlopach macierzyńskich byłoby zapewnienie możliwości aktywizacyjno-szkoleniowych
5	W Brodnicy istnieje duży potencjał do rozwoju podmiotów ekonomii społecznej. Obecnie w mieście ta forma działalności funkcjonuje w znikomym zakresie
6	Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne, niezmiernie ważne w najbliższych latach będzie dostosowanie oferty w zakresie usług ochrony zdrowia, w szczególności do potrzeb osób starszych. W związku z ogólnopolskim trendem „starzenia się” społeczeństwa konieczne będzie opracowania programów profilaktycznych mających na celu zachowanie sprawności fizycznej i psychicznej ludności do późnego wieku mieszkańców Brodnicy. W konsekwencji lepszy stan zdrowia ludności pozytywnie wpłynie na ograniczenie kosztów opieki medycznej i usług opiekuńczych. Pojawi się również potrzeba w zakresie zapewnienia szkoleń dla lekarzy w zakresie geriatry oraz popularyzacji tej specjalizacji

7	Brodnica jest miastem z bogatym i różnorodnym dziedzictwem kulturowym. Jej centrum stanowi zabytkowa dzielnica Starego Miasta. W Brodnicy znajduje się wiele obiektów zabytkowych, jednak znaczna część z nich wymaga renowacji i remontu
8	Brodnica posiada ciekawą ofertę sportowo-rekreacyjną. Mieszkańcy mogą uczestniczyć w organizowanych cyklicznie imprezach sportowych, a także korzystać z nowej hali sportowo-widowiskowej. W ramach rozmaitych dyscyplin zajęcia z aktywności fizycznej oferują również kluby sportowe i stowarzyszenie kultury fizycznej
9	Brodnicę charakteryzuje wysoki odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Wpływać na to może jednak proces dowożenia dzieci do Brodnicy mieszkańców okolicznych gmin, w szczególności Gminy Brodnica, na co może wskazywać z kolei najniższy odsetek dzieci objętych edukacją przedszkolną tej gminie. Dlatego też, pomimo statystycznie wysokiego odsetka dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym należy w dalszym ciągu rozwijać bazę nowych miejsc przedszkolnych oraz dążyć do poprawy jakości świadczonych usług edukacyjnych
10	Brodnica charakteryzuje się dobrze rozwiniętą siecią szkół ponadgimnazjalnych. Jest centralnym ośrodkiem edukacji całego powiatu brodnickiego, zapewniając absolwentom gimnazjów szerokie możliwości dalszego kształcenia. W szczególności rozwinięta jest oferta kształcenia zawodowego. Aby utrzymać dobrą jakość kształcenia, należy dbać o dobry stan infrastruktury i wyposażenia, w szczególności w zakresie nauk matematyczno – przyrodniczych oraz informatycznych
11	Diagnoza zapotrzebowania na dodatkowe zajęcia, pomimo że praktycznie każda ze szkół realizowała takie zajęcia, wskazuje na znaczne potrzeby szkół w utrzymaniu i rozwoju tego typu wsparcia dla swoich uczniów. W kontekście potrzeby rozwoju kompetencji kluczowych organizacja zajęć, zarówno podstawowych jak i dodatkowych powinna uwzględniać w jak największym stopniu rozwój tych kompetencji, a dodatkowe szkolenia dla nauczycieli rozwijać wśród nich umiejętności kształtowania ich wśród uczniów
12	Ze względu na rozwinięte szkolnictwo zawodowe ważną rolę powinno pełnić doradztwo edukacyjno – zawodowe, które pomaga w diagnozowaniu predyspozycji zawodowych uczniów i wspieraniu ich w planowaniu własnej ścieżki kształcenia i kariery zawodowej. Doradztwo to powinno być powszechnie zapewniane na każdym poziomie kształcenia
13	Niezwykle ważnym elementem wpływającym na jakość kształcenia zawodowego jest stan infrastruktury i wyposażenia szkół zawodowych. Mimo, że za organizację szkolnictwa zawodowego odpowiada samorząd powiatu brodnickiego, w interesie Brodnicy jest lobbowanie za tym, aby szkoły te zapewniały wysoką jakość kształcenia zawodowego. Należy zabiegać o to aby szkoły te inwestowały m.in. w: rozwój infrastruktury edukacyjnej, w szczególności pracowni i warsztatów kształcenia praktycznego, rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych w zakresie przedmiotów zawodowych oraz podnoszenie kwalifikacje i kompetencji nauczycieli przedmiotów zawodowych, a także współpracę z lokalnymi przedsiębiorstwami umożliwiającymi uczniom dostęp do praktycznej nauki zawodu w przedsiębiorstwach

2.6. Infrastruktura techniczna

2.6.1. Zasoby mieszkaniowe

W 2013 r. ludność Brodnicy zamieszkiwała 10 536 mieszkań. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania wynosiła 70,0 m², na osobę przypadło 25,8 m². Znacząca większość mieszkań posiadała dostęp do instalacji techniczno-sanitarnych. Prawie wszystkie gospodarstwa domowe (99,3%) są podłączone do sieci wodociągowej. Przeważająca część mieszkań wyposażona jest w ustęp splukiwany, łazienkę i centralne ogrzewanie. Do 2007 r. wszyscy mieszkańcy Miasta korzystali z gazu propan butan dostarczanego w butlach. Pierwsze mieszkania zostały podłączone do sieci gazowej w 2008 r.

Tabela 20. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w Mieście Brodnicy

Rodzaj instalacji	% mieszkań wyposażonych w instalacje techniczno-sanitarne		
	2002	2007	2013
wodociąg	98,9%	99,0%	99,3%
ustęp splukiwany	94,4%	94,9%	97,9%
łazienka	89,5%	90,4%	94,2%
centralne ogrzewanie	78,9%	80,7%	84,1%
gaz sieciowy	0,0%	0,0%	2,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ponad połowa mieszkań w mieście jest własnością osób fizycznych, około 1/3 to własność spółdzielni, a pozostałą częścią stanowi zasób gminy, zakładów pracy oraz TBS.

2.6.2. Gospodarka wodno-ściekowa

Gospodarka wodno-ściekowa w mieście Brodnica jest w znacznym stopniu uregulowana. Miasto posiada wysoki stopień zwodociągowania i skanalizowania. Wszystkie inwestycje dotyczące zaopatrzenia mieszkańców Brodnicy w wodę oraz odprowadzania ścieków, prowadzi Miejskie Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o. w Brodnicy.

Z sieci kanalizacyjnej w Brodnicy korzysta 98,2% mieszkańców, a jej długość wynosi 123,9 km. Oczyszczaniem ścieków zajmuje się Miejska Oczyszczalnia Ścieków. Średnia przepustowość oczyszczalni wynosi 7 500 m³ ścieków na dobę, maksymalnie do 10 020 m³ na dobę. W 2013 r. do oczyszczalni dostarczono łącznie 5 267 m³ ścieków.

Oczyszczalnia ta obsługuje przede wszystkim miasto Brodnicę, a także wsie na terenie gminy Brodnica: Cieleća, Podgórz, Szczuka, Karbowo, Szymkowo, Gortatowo, Opalenica, Moczadła, Mszano, Szabda, Gorczenica, Kominy, Wybudowanie, Michałowo; wsie na terenie gminy Bobrowo: Bobrowo, Brudzawy, Chojno, Czekanowo, Dąbrówka, Drużyny, Grzybno, Kruszyny, Buczek, Kawki, Tylice, Nieżywieć, Słoszewy, Wądryń, Wymokle, Zgnilobłoty oraz na terenie gminy Zbiczno: wieś Zbiczno i Pokrzydowo. Łącznie w zakresie odbioru ścieków obsługiwanych jest ok. 41 tys. mieszkańców.

Z sieci wodociągowej w Brodnicy korzysta 99,7% mieszkańców, a jej długość wynosi 106,2 km. Miasto zaopatrywane jest w wodę układem sieci magistralnych i rozdzielczych wyposażone w systemy wodociągowe – ujęcia, stacje uzdatniania i systemy rozprowadzania wody. Podstawowe znaczenie w zaopatrzeniu ludności w dobrej jakości wodę mają zasoby wód podziemnych. Zaopatrzenie miasta Brodnicy w wodę oparte jest na 2-óch wodociągach strefowych:

- Wodociąg północny „N” eksploatowany we wsi Karbowo (znajduje się tam ujęcie wody i stacja uzdatniania). Pokrywa on 10% zapotrzebowania na wodę. Zatwierdzona wielkość poboru to 186m³/h. Wydobywanie wody odbywa się poprzez 3 studnie głębinowe (o głębokości od 70 do 100 m).
- Wodociąg południowy „S” eksploatowany w Brodnicy, przy ul. Ustronie (znajduje się tam ujęcie wody i stacja uzdatniania). Pokrywa on pozostałe 90% zapotrzebowania na wodę. Woda wydobywana jest poprzez 8 studni głębinowych (o głębokości od 70 do 100 m).

Tabela 21. Sieć wodna i kanalizacyjna w Mieście Brodnicy

Rodzaj sieci	Długość sieci w km		% mieszkańców korzystających z sieci	
	2007	2013	2007	2013
Wodociągowa	100,4	106,2	95,2	99,7
Kanalizacyjna	119,9	123,9	88,9	98,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS i Urzędu Miejskiego w Brodnicy.

2.6.3. Gospodarka odpadami

W uchwalonym przez Sejmik województwa kujawsko-pomorskiego „Planie Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko- Pomorskiego na lata 2012-2017” określono sposób gospodarowania odpadami oraz wskazano 7 regionów gospodarki odpadami komunalnymi. Gmina Miasta Brodnica wchodzi w skład Regionu 3 Lipnowsko-Rypińskiego.

W Brodnicy znajduje się Miejskie Składowisko Odpadów Komunalnych. Jest to instalacja do unieszkodliwiania odpadów – składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Zajmuje ono powierzchnię 7,2 ha. Ilość nagromadzonych na składowisku odpadów na koniec 2013 r. wynosiła 178 346,3 Mg.

W latach 2007-2013 obserwuje się w Brodnicy korzystny trend w zakresie zmniejszenia ilości zebranych odpadów. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wielkość odpadów ogółem spadła w analizowanym okresie o 32,6%, a ilość odpadów wytworzonych przez gospodarstwa domowe przypadająca na mieszkańca o 35,0%.

Tabela 22. Ilość odpadów zmieszanych zebranych w Mieście Brodnicy

Odpady	Jednostka	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
ogółem	t	11 608,21	10 829,32	9 679,51	9 813,46	9 437,94	9 738,39	8 162,74
ogółem na 1 mieszkańca	kg	422,2	392,3	348,4	345,4	331,9	341,1	285,6
z gospodarstw domowych	t	8 164,40	7 667,98	7 010,43	7 130,79	6 454,15	6 373,56	5 512,11
z gospodarstw domowych na 1 mieszkańca	kg	296,9	277,7	252,4	251,0	226,9	223,3	192,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Ze względu na funkcjonujący od 2013 r. nowy system gospodarowania odpadami w Brodnicy wymagane są inwestycje związane z:

- Budową Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych
- Budową stacji przeladunkowej odpadów komunalnych, na składowisku miejskim
- Rekultywacją Składowiska Odpadów innych niż Niebezpieczne i Obojętne zlokalizowanego przy ul. Ustronie

2.6.4. Sieć energetyczna

Zapotrzebowanie na energię elektryczną miasto pokrywa z krajowego systemu energetycznego za pośrednictwem dwóch głównych punktów zasilających „Grunwald” i „Podgórz”. Pozwalają one zaopatrywać w energię tereny rozwojowe miasta o różnych funkcjach. Dostawcą energii dla miasta Brodnica jest Energa Operator S.A.

Tabela 23. Charakterystyka głównych punktów zasilających Miasto Brodnice w 2015 r.

Nazwa GPZ	Napięcie transformacji	Ilość transformatorów	Moc transformatorów [MVA]
Brodnica Grunwald	110/15 kV	2	32
Brodnica Podgórz	110/15 kV	2	32

Źródło: Energa Operator S.A. Oddział w Toruniu.

W latach 2007-2013 liczba odbiorców energii elektrycznej w mieście wzrosła o 7,1%. W tym samym czasie zużycie energii zmalało o 3,3%. W 2013 r. gospodarstwa domowe zużyły 19 998 MWh energii elektrycznej.

Tabela 24. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w Mieście Brodnicy

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu [gosp. dom.]	9 818	9 978	10 163	10 293	10 436	10 526	10 515
Zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu w MWh	20 675	20 811	20 314	21 171	20 954	21 069	19 998

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2.6.5. Sieć gazowa

Za dystrybucję gazu ziemnego w Brodnicy odpowiada Pomorska Spółka Gazownictwa sp. z o. o. Oddział Gazowniczy w Bydgoszczy. Gestorem rozdzielczej sieci gazowej średniego ciśnienia zasilającej bezpośrednio odbiorców jest firma US.EN.EKO z Gdańska.

Z gazu ziemnego korzystało w 2013 r. 2,4% mieszkańców, a długość sieci wynosiła 37 899 m. W związku z rosnącym zainteresowaniem ludności miasta wykorzystywaniem gazu jako źródła energii cieplnej, sieć gazowa jest stopniowo rozbudowywana. W latach 2007-2013 jej długość zwiększyła się o 50%.

Tabela 25. Długość sieci gazowej, liczba odbiorców gazu oraz ludność korzystająca z sieci gazowej w Mieście Brodnicy

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Długość czynnej sieci ogółem w m	18 982	10 059	37 237	42 150	32 404	32 404	37 899
Odbiorcy gazu – gospodarstwa domowe	0	3	15	25	38	56	70
Ludność korzystająca z sieci gazowej - osoby	0	95	93	230	481	420	683
Korzystający z instalacji w % ogółu ludności	0,0	0,3	0,3	0,8	1,7	1,5	2,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Barierami dla rozwoju gazyfikacji w Brodnicy są m.in.:

- wysokie opłaty przyłączeniowe
- wysoki poziom cen taryfowych za pobierany gaz
- wysokie koszty inwestycyjne i niska opłacalność ekonomiczna gazyfikacji
- niedostateczna ilość środków finansowych w gminie i zakładach gazowniczych na realizację gazyfikacji gmin

2.6.6. Sieć ciepłownicza

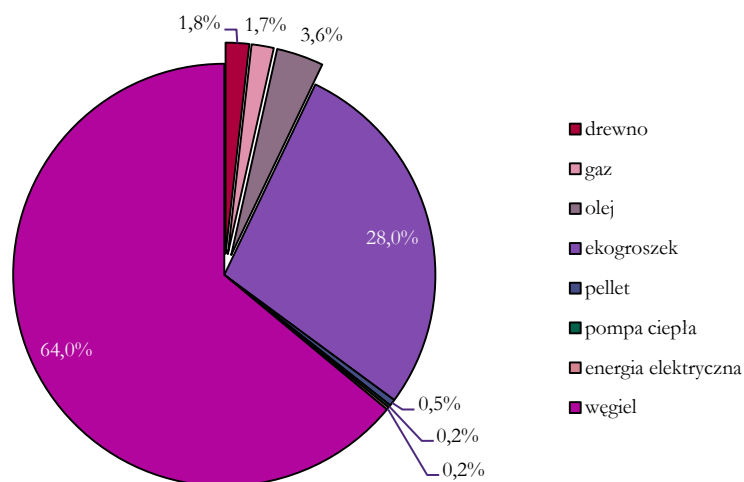
Potrzeby Brodnicy w zakresie ciepła pokrywane są w sposób tradycyjny z centralnej ciepłowni miejskiej, kotłowni lokalnych należących do Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej w Brodnicy oraz rozproszonych kotłowni lokalnych zlokalizowanych bezpośrednio przy odbiorcach i z indywidualnych źródeł ciepła w budynkach prywatnych.

Na terenie miasta Brodnica energia cieplna wykorzystywana jest:

- do ogrzewania pomieszczeń i przygotowania ciepłej wody użytkowej w budownictwie mieszkaniowym
- do przygotowania posiłków w gospodarstwach domowych
- na potrzeby zakładów przemysłowych (ogrzewanie, c.w.u., technologia)
- do ogrzewania pomieszczeń i przygotowania c.w.u., na potrzeby technologiczne (w kuchniach) w szkołach i innych obiektach usługowych

Większość budynków mieszkalnych na terenie Miasta podłączonych jest do sieci ciepłowniczej – centralne ogrzewanie posiadało w 2013 r. 84,1% mieszkań w Brodnicy. Największa część budynków nieposiadających dostępu do sieci ogrzewana jest za pomocą indywidualnych kotłowni, w których spalany jest węgiel (64%).

Wykres 10. Struktura wykorzystania paliw w mieszkaniach nie podłączonych do sieci ciepłowniczej w Mieście Brodnicy w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Miasta Brodnicy.

2.6.7. Infrastruktura transportowa

Brodnica leży na skrzyżowaniu najważniejszych tras komunikacyjnych Europy łączących Niemcy ze wschodem i Skandynawię z południem. Odległości od największych ośrodków miejskich przedstawia poniższa tabela.

Tabela 26. Odległość Brodnicy od większych ośrodków miejskich

Miasto	Odległość w km
Toruń	64
Ostróda	81
Bydgoszcz	107
Olsztyn	110
Gdańsk	168
Warszawa	186

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.odleglosci.info

Do najważniejszych szlaków komunikacyjnych na terenie miasta należą drogi: krajowa nr 15 o łącznej długości w obszarze miasta 6,117 km oraz wojewódzkie o nr 544 i 560 o łącznej długości w obszarze miasta wynoszącej 6,884 km. Drogi te pełnią ważną funkcję komunikacyjną, zapewniając połączenie Brodnicy z innymi ośrodkami. Mają także istotne znaczenie gospodarcze i turystyczne. Podobne znaczenie mają drogi powiatowe (nr 1805C, 1827C i 1814C). Ponadto funkcjonuje tu sieć dróg gminnych i zakładowych służąca miejscowym potrzebom. Łączna długość dróg gminnych wynosi 89,192 km, z czego utwardzonych 60,697 km, a gruntowych 28,495 km.

Tabela 27. Długość dróg na terenie Miasta Brodnicy w 2015 r.

Rodzaj dróg	Długość w km
Krajowe	6,117
Wojewódzkie	6,884
Powiatowe	6,579
Gminne	89,192
Razem	108,772

Źródło: GDDKiA w Bydgoszczy, Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy, Powiatowy Zarząd Dróg w Brodnicy, Urząd Miasta w Brodnicy.

Obciążanie układu drogowego jest bardzo duże, gdyż miasto ma zbyt słabo rozwinięty system dróg i mostów, nie przystający ani do jego potrzeb własnych, ani do miejsca, jakie zajmuje w krajowym systemie komunikacyjnym. Z ruchu tranzytowego została wyłączona strefa staromiejska. W celu zwiększenia przepustowości ulic wprowadzono strefy ograniczonego postoju oraz parkingi. Za główne przesłanki i uwarunkowania kształtowania koncepcji układu komunikacyjnego przyjmuje się usprawnienie przebiegu i uwolnienie centralnej części miasta (od trasy i ruchu drogi nr 15) oraz wyprowadzenie ruchu z pozostałych tras wewnętrznych, w tym ruchu ciężarowego, poza obszar intensywnego zabudowania. W tym celu w 2011 roku zrealizowano pierwszy etap budowy obwodnicy Brodnicy. Polegał on na budowie ronda, które połączyło ulicę Podgórną za pośrednictwem trasy przemysłowej z ulicą Sądową. Inwestycja pozwoli połączyć istniejące już rondo z drogą krajową nr 15 i wyprowadzić ruch z centrum miasta. Prawie 1,5 km trasa ominie miasto od północy i znacznie skróci czas przejazdu kierowcom jadącym z Torunia w kierunku Olsztyna. Drugi etap budowy obwodnicy, na który odbył się przetarg w 2014 r., zakłada budowę nowej jezdni drogi nr 15, budowę estakady nad ul. Wiejską, torami PKP i terenami zalewowymi rzeki Łacha. W ramach inwestycji w okolicach rond wybudowane lub dokończone zostaną chodniki i ścieżki rowerowe a także drogi dojazdowe, lokalne i zbiorcze w zakresie niezbędnym do prawidłowego funkcjonowania drogi krajowej nr 15.

2.6.8. Transport publiczny

Komunikacja miejska na terenie Brodnicy składa się z 5 linii autobusowych: 1, 2, 3, 4, 5. Obsługuje je Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o.

Tabela 28. Linie autobusowe i ich trasy w Mieście Brodnicy w 2015 r.

Linia autobusowa nr 1: Grunwald pętla – Michałowo pętla
Kierunek Michałowo pętla – przejazd ulicami: Grunwald, Gwardii Ludowej – Sądowa – Zamkowa – Św. Jakuba – Kościelna – 3 Maja – 18 Stycznia – Wyspiańskiego – Kochanowskiego – Lidzbarska – Michałowo
Kierunek Grunwald pętla – przejazd ulicami: Michałowo, Lidzbarska – Matejki I – Wyspiańskiego – 18 Stycznia – Mazurska – Przykop – Kamionka – Sądowa – Czarnieckiego – Wincentego Pola – Grunwald
Linia autobusowa nr 2: Wapna pętla – Łyskowskiego pętla
Kierunek Wapna pętla – przejazd ulicami: Łyskowskiego – Kolejowa – Zamkowa – Św. Jakuba – Kościelna – 3 Maja – Nowa – Podgórną – Długa
Kierunek Łyskowskiego pętla – przejazd ulicami: Długa – Podgórną – Grażyny – Nowa – Poprzeczna - Mieszka I – Wyspiańskiego – Ceglana – 18 Stycznia – Mazurska – Przykop – Kamionka – Kolejowa – Okrężna – Łyskowskiego
Linia autobusowa nr 3: Wyspiańskiego – Karbowo pętla
Kierunek Wapna pętla – przejazd ulicami: Łyskowskiego – Kolejowa – Zamkowa – Św. Jakuba – Kościelna – 3 Maja – Podgórną – Długa

Kierunek Łyskowskiego pętla: Długa – Podgórna – Grażyny – Nowa – Poprzeczna – Mieszka I – Wyspiańskiego – Ceglana – 18 Stycznia – Mazurska – Przykop – Kamionka – Kolejowa – Okrężna – Łyskowskiego

Linia autobusowa nr 4: Wyspiańskiego – Łyskowskiego Pętla

Kierunek Wyspiańskiego – przejazd ulicami: Sikorskiego – Kolejowa – Dworcowa – Zamkowa – Św. Jakuba – Kościelna - 3 Maja – Podgórna – Grażyny – Nowa – Poprzeczna – Mieszka I – Wyspiańskiego

Kierunek Łyskowskiego pętla – przejazd ulicami: Wyspiańskiego – Ceglana – 18 Stycznia – Mazurska – Przykop – Kamionka – Kolejowa – Sikorskiego – Okrężna – Łyskowskiego

Linia autobusowa nr 5: Podgórza pętla – Łyskowskiego pętla

Kierunek Podgórza pętla – przejazd ulicami: Łyskowskiego – Graniczna – Powstańców Wielkopolskich – Karbowska – Niskie Brodno – Wiejska – Zamkowa – Św. Jakuba – Kościelna – 3 Maja – Lidzbarska – Wyspiańskiego – 18 Stycznia – Podgórza

Kierunek Łyskowskiego pętla – przejazd ulicami: Podgórza – 18 Stycznia – Wyspiańskiego – Ceglana – 18 Stycznia – Przykop – Kamionka – Wiejska – Niskie Brodno – Karbowska – Powstańców Wielkopolskich – Okrężna – Łyskowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Studium efektywności pracy przewozowej w Komunikacji Miejskiej w Brodnicy.*

Tabor komunikacji miejskiej liczy 10 pojazdów. Codziennie przewożą one pasażerów w ramach świadczonych przez PGK usług komunikacji miejskiej oraz dowożą dzieci do szkół. Autobusy, ze względu na swój wiek, nie są w najlepszym stanie technicznym. Wymagają bieżących remontów i napraw. W celu poprawy bezpieczeństwa oraz zwiększenia komfortu jazdy pasażerów należałoby zakupić nowe pojazdy. Ekologiczne oraz energooszczędne autobusy zmniejszyłyby zanieczyszczenie środowiska w Mieście, a także pozwoliłyby obniżyć koszty eksploatacji pojazdów.

Mapa 3. Schemat komunikacji miejskiej w Mieście Brodnicy w 2015 r.

Źródło: http://cms.mobuinfo.pl/m/gm7:xp.php?IDKlienta=BRODNICA_PGK

Miasto jest węzłem kolejowym, przez który przebiegają trasy o lokalnym i regionalnym charakterze. Z Gminy Miasta Brodnicy kursują pociągi o następujących relacjach:

- Nr 208 Działdowo – Chojnice – niezelektryfikowana linia kolejowa łącząca Działdowo z Chojnicami, biegnąca przez Lidzbark, Brodnicę, Jabłonowo Pomorskie, Grudziądz, Laskowice, Wierzchucin i Tucholę
- Nr 033 Kutno – Brodnica – częściowo zelektryfikowana linia kolejowa łącząca stację Kutno ze stacją Brodnica, biegnąca przez Płock i Sierpc

2.6.9. Infrastruktura teleinformatyczna

System telekomunikacji w Mieście Brodnicy jest rozwinięty w stopniu wystarczającym. Miasto posiada dostęp do telefonii przewodowej. Ze względu na rosnącą dostępność do sieci telefonii komórkowej następuje stopniowy spadek zainteresowania telefonią stacjonarną. Dostęp do telefonii bezprzewodowej oraz Internetu istnieje na terenie całego miasta.

Na terenie Brodnicy działają dwie sieci: Telekomunikacja Polska S.A. oraz Netia Telekom zabezpieczające w 100% zapotrzebowanie na łączność, wspomagane przez łączność bezprzewodową. W mieście zlokalizowane są 2 obiekty telefonii komórkowej – stacje nadawcze należące do różnych operatorów.

Kluczowe wnioski i obserwacje	
1	Miasto jest w wysokim stopniu zwodociągowane i skanalizowane. Z sieci wodociągowej korzystało w 2013 r. 95,6%, a z kanalizacyjnej 89,7% mieszkańców. Nieruchomości, które nie są przyłączone do istniejącej sieci kanalizacyjnej, wyposażone są w przydomowe oczyszczalnie ścieków
2	W celu poprawy i rozwoju system gospodarowania odpadami w Brodnicy planuje się następujące inwestycje: budowę Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych, budowę stacji przeładunkowej odpadów komunalnych, na składowisku miejskim oraz rekultywacją Składowiska Odpadów innych niż Niebezpieczne i Obojętne zlokalizowanego przy ul. Ustronie
3	Brodnica charakteryzuje się bardzo niskim stopniem gazyfikacji. Jedynie część mieszkańców korzysta z gazu sieciowego, reszta gospodarstw domowych używa gazu propan-butan dostarczanego w butlach. Mieszkańcy są zainteresowani gazem szczególnie jako źródłem energii cieplnej. W celu zwiększenia odsetka osób z niego korzystających wymagany jest rozwój sieci gazowej
4	Słabą stroną Brodnicy jest jej niedostateczne skomunikowanie z największymi ośrodkami województwa i regionem. Infrastruktura drogowa Miasta jest niedostatecznie rozwinięta, a obciążenie układu komunikacyjnego bardzo duże. W celu wyprowadzenia ruchu z centrum powstał projekt budowy obwodnicy. Inwestycja jest w trakcie realizacji
5	Stan taboru komunikacji miejskiej w Brodnicy jest niezadawalający. Autobusy, z uwagi na swój wiek są w nienajlepszym stanie technicznym, wymagają bieżących napraw i remontów. W celu poprawy bezpieczeństwa i komfortu jazdy pasażerów należałoby zakupić nowe, ekologiczne i energooszczędne pojazdy

2.7. Sytuacja finansowa Miasta

Realizacja działań planowanych do wykonania w ramach Strategii będzie uzależniona przede wszystkim od możliwości finansowych Gminy Miasta Brodnica. Poniżej przedstawiono zestawienie dochodów i wydatków Miasta w latach 2011-2013.

Tabela 29. Dochody i wydatki Gminy Miasta Brodnica (w zł)

	2011	2012	2013
I. Dochodu ogółem, w tym:	74 848 861,39	81 522 611,62	84 066 074,64
1. Dochody własne	46 927 184,27	51 454 100,81	52 471 653,82
2. Dotacje celowe z budżetu państwa	10 921 413,12	11 613 615,81	12 748 492,82
3. Subwencja ogólna	17 000 264,00	18 454 895,00	18 845 928,00
II. Wydatki ogółem, w tym:	72 899 537,84	81 795 044,78	83 717 255,86
1. Wydatki bieżące	64 718 997,16	72 469 493,71	77 195 656,32
- Wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń	31 122 965,19	35 003 493,37	35 373 221,59
- Dotacje celowe związane z realizacją zadań Gminy	4 334 458,84	4 849 400,66	5 424 627,47
- Wydatki na obsługę długu	2 494 827,88	2 636 680,24	2 451 579,10
- Pozostałe wydatki bieżące	26 766 745,25	29 979 919,44	33 946 228,16
2. Wydatki majątkowe	8 180 540,68	9 325 551,07	6 521 599,54
III. Deficyt/ nadwyżka budżetowa (I-II)	+1 949 323,55	-272 433,16	+348 818,78

Źródło: *Sprawozdanie Burmistrza Brodnicy z wykonania budżetu Miasta za rok 2011, 2012, 2013.*

Z analizy danych za lata 2011 – 2013 wynika, że systematycznie wzrastała wartość dochodów budżetowych. W 2013 r. kwota dochodów ogółem wyniosła 84 066 074,64 zł, a więc była o 12% wyższa od kwoty z roku 2011. Największe źródło dochodów stanowią dochody własne Gminy (w 2013r. - 62%). Wraz z dochodami wzrastała na przestrzeni ostatnich lat kwota wydatków budżetowych, która w 2013 roku wyniosła 83 717 255,86 zł. Największe środki przeznaczono na oświatę i wychowanie (39%), pomoc społeczną (20%) oraz gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (13%).

W roku 2011 i 2013 różnica między dochodami, a wydatkami była dodatnia, w budżecie Gminy wystąpiła nadwyżka. Natomiast w 2012 roku odnotowano wynik ujemny– deficyt na poziomie 272 433,16 zł.

Tabela 30. Poziom długu publicznego (w zł)

	2011	2012	2013
Dług publiczny	38 726 225,37	40 933 016,20	38 919 616,20
Wskaźnik zadłużenia do dochodów ogółem	51,74%	50,21%	45,53%

Źródło: *Wieloletnia Prognoza Finansowa na lata 2014-2025.*

Zgodnie z ustawą o finansach publicznych kwota długu publicznego nie przekroczyła w latach 2011-2013 poziomu 60%. W analizowanym okresie wielkość długu malała i wyniosła w roku 2013 – 45,53%.

2.8. Analiza i ocena silnych stron oraz problemów

W wyniku przeprowadzonej diagnozy zdefiniować można główne mocne strony oraz obszary problemowe.

Tabela 31. Mocne i słabe strony Miasta Brodnicy

Mocne strony	Obszary problemowe
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Centrum administracyjne, gospodarcze i kulturalne powiatu brodnickiego ▪ Miasto rdzenia Brodnickiego Obszaru Funkcjonalnego ▪ Najbardziej rozwinięty ośrodek gospodarczy powiatu i północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego ▪ Znaczny odsetek przedsiębiorstw większych niż mikroprzedsiębiorstwa - wskaźnik dla przedsiębiorstw zatrudniających powyżej 10 pracowników kształtujący się dużo korzystniej niż dla powiatu i województwa ▪ Wzrastająca liczba podmiotów gospodarczych ▪ Oferta terenów inwestycyjnych ▪ Sieć instytucji otoczenia biznesu ▪ Walory przyrodnicze - obszaru chronionego krajobrazu „Dolina Drwęcy”, obszar Natura 2000 „Bagienna Dolina Drwęcy” ▪ Liczne walory kulturowe ▪ Dodatni przyrost naturalny w każdym badanym roku (2007-2013) ▪ Zadawalający dostęp do instytucjonalnych form pomocy społecznej ▪ Dobra dostępność infrastruktury edukacyjnej, w szczególności szkolnictwa zawodowego ▪ Rozwinięta sieć wodno-kanalizacyjna 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liczba podmiotów gospodarczych przypadająca na 1000 mieszkańców mniejsza niż średnia dla województwa i kraju ▪ Brak na części terenów inwestycyjnych kompleksowego uzbrojenia ▪ Mimo centrum gospodarczego powiatu z największym rynkiem pracy brak inkubatora przedsiębiorczości ▪ Niedostatecznie rozwinięta sieć prężnie działających organizacji pozarządowych ▪ Stosunkowo wysoki, mimo bezrobocia niższego niż średnio w województwie i kraju, odsetek udziału liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym ▪ Znaczny odsetek wśród osób bezrobotnych osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (30%) oraz ludzi młodych - do 25 roku życia (20%) ▪ Wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym ▪ Ujemne saldo migracji na przestrzeni ostatnich lat ▪ Prognozowane starzenie się społeczeństwa ▪ Niewielka liczba i długość ścieżek rowerowych ▪ Znaczna liczba podopiecznych przypadająca na jednego pracownika socjalnego, niedostatecznie rozwinięte wsparcie środowiskowe ▪ Brak dostatecznego wsparcia w zakresie opieki nad dzieckiem do lat 3 ▪ Brak dostatecznie rozwiniętych zajęć dotyczących kształtowania kompetencji kluczowych oraz doradztwa edukacyjno-zawodowego w szkołach ▪ Znaczna emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych, w szczególności z palenisk domowych i kotłowni lokalnych, transportu i zakładów produkcyjnych ▪ System gospodarki odpadami: potrzeba budowy punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, budowy stacji przeładunkowej odpadów komunalnych, rekultywacji składowiska odpadów ▪ Niewielki odsetek korzystających z gazu ziemnego ▪ Duże obciążenie układu drogowego ▪ Zły stan techniczny dróg, w szczególności na osiedlach mieszkaniowych ▪ Zdekapitalizowany publiczny tabor miejski

W kontekście mocnych i słabych stron główne potencjały rozwojowe Brodnicy koncentrują się wokół:

- Rozwoju rynku pracy i instytucji otoczenia biznesu
- Kompleksowemu uzbrojeniu i obsłudze terenów inwestycyjnych
- Poprawy komunikacyjnej miasta – odciążanie dróg, budowa obwodnicy
- Poprawy stanu infrastruktury technicznej
- Poprawy jakości powietrza i zwiększenia efektywności energetycznej
- Wykorzystania walorów turystyczno-rekreacyjnych i kulturowych
- Wspierania rozwoju i rozszerzania oferty szkół w szczególności pod kątem podnoszenia jakości nauczania, kompetencji kluczowych czy doradztwa edukacyjno-zawodowego
- Polepszania warunków realizacji zadań dotyczących pomocy społecznej

Z analizy tej wynika, że istniejące silne strony stwarzają duże możliwości do rozwoju miasta. Na tej podstawie sformułowano wizję i misję oraz wskazano główne kierunki rozwoju Brodnicy pod kątem umocnienia jej jako ośrodka subregionalnego oraz rozwoju społeczno-gospodarczego.

3. Wizja i misja Gminy Miasta Brodnica

Wizja rozwoju Gminy Miasta Brodnicy przedstawia się następująco:

Brodnica wiodącym ośrodkiem subregionalnym o dynamicznym rozwoju gospodarczym i społecznym

Misja Gminy Miasta Brodnica brzmi:

Brodnica miastem rozwiniętym gospodarczo i turystycznie, zapewniającym mieszkańcom bezpieczeństwo socjalne i publiczne oraz dbającym o dobry stan środowiska naturalnego

4. Cele strategiczne i operacyjne

Urzeczywistnienie misji i wizji Gminy Miasta Brodnica będzie możliwe dzięki realizacji celów strategicznych i służących ich osiągnięciu celów operacyjnych. Katalog celów kluczowych i odpowiadających im celów szczegółowych przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 32. Cele strategiczne i cele operacyjne Gminy Miasta Brodnica

Lp.	Cele strategiczne	Cele operacyjne
I	Wzrost przedsiębiorczości i rozwój lokalnego rynku pracy	Rozwój i dobre skomunikowanie terenów inwestycyjnych
		Poprawa atrakcyjności rynku pracy
II	Poprawa jakości życia mieszkańców	Tworzenie korzystnych warunków do życia
		Rewitalizacja obszarów miejskich
		Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej i komunikacyjnej
III	Wspieranie rozwoju kultury, turystyki, sportu i rekreacji	Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kultury, turystyki, sportu i rekreacji
		Promocja miasta jako centrum kulturalnego regionu
IV	Wspieranie edukacji oraz rozwój społeczeństwa informacyjnego	Stworzenie nowoczesnej oferty edukacyjnej
		Poprawa dostępu do sieci komputerowej i Internetu

Cel strategiczny I: Wzrost przedsiębiorczości i rozwój lokalnego rynku pracy

Brodnica jako centrum gospodarcze zarówno powiatu brodnickiego, jak i północno-wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego cały czas zabiega o zapewnienie jak najlepszych warunków do rozwoju lokalnego rynku pracy. Ze względu na małą powierzchnię, możliwość rozwoju miasta pod kątem nowych terenów inwestycyjnych jest ograniczona. Dlatego też istotnym w tym względzie jest kompleksowe przygotowanie pod inwestycje tych obecnie dostępnych. W tym aspekcie ważna jest również odpowiednia promocja miasta, przedstawiająca je jako ośrodek przyjazny inwestorom. Kluczowe znaczenie dla dostępności transportowej zarówno terenów inwestycyjnych jak i całego miasta ma obwodnica. W obecnej sytuacji związanej ze znacznym obciążeniem układu drogowego Brodnicy jest ona inwestycją pilną i niezbędną. Na rynku pracy, pomimo względnie dobrej sytuacji – porównywalna ze średnią wojewódzką liczba podmiotów gospodarczych w odniesieniu do liczby ludności, niższy niż w województwie wskaźnik bezrobocia, konieczne są działania nakierowane na rozwój przedsiębiorczości i wzrost zatrudnienia. Potrzeby w tym zakresie obejmują w szczególności utworzenie inkubatora przedsiębiorczości, wzmocnienie i rozwój instytucji otoczenia biznesu, promocję przedsiębiorczości oraz kształtowanie proprzedsiębiorczej polityki gospodarczej miasta.

Cel strategiczny II: Poprawa jakości życia mieszkańców

Działania w ramach tego celu skupiają się na zapewnieniu mieszkańcom odpowiedniego bezpieczeństwa socjalnego i komfortu życia. Mimo, szeroko prowadzonej polityki społecznej i największej w powiecie liczby instytucjonalnych form pomocy społecznej, wciąż wymagana jest poprawa i unowocześnianie systemu świadczenia tej pomocy. Szczególnie istotne jest poszerzenie wsparcia w zakresie środowiskowych form pomocy oraz asystentów rodziny. Wskazaniem byłby także rozwój instytucji wolontariatu i organizowania społeczności lokalnej. Wymagana jest większa dostępność do form opieki nad dzieckiem do lat 3 oraz dzieci w wieku przedszkolnym. Znaczącym zadaniem wpływającym na komfort życia i zdrowia mieszkańców jest ograniczenie emisji gazów i pyłów emitowanych do atmosfery. W aspekcie poprawy zdrowia wymagana jest również jego promocja i podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie prowadzenia zdrowego trybu życia połączona z realizacją programów profilaktycznych. Koniecznym jest także poprawa komunikacji w mieście, zapewnienie lepszej mobilności miejskiej w aspekcie transportu publicznego, sieci drogowej, rowerowej i pieszej. Z polepszeniem jakości życia wiąże się również kompleksowa rewitalizacja obszaru wskazanego w Programie Rewitalizacji Gminy Miasta Brodnicy, ze względu na połączenie negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych i materialno-przestrzennych. Działania tam zawarte zmierzać mają do ożywienia społeczno-gospodarczego obszarów miejskich i koncentrować się głównie na niwelowaniu problemów społecznych. Cel ten obejmuje też poprawę jakości i dostępności do infrastruktury technicznej. Na jej bieżącym utrzymaniu w dobrym stanie technicznym oraz jej rozwój. Obejmuje przede wszystkim infrastrukturę wodno-kanalizacyjną, dystrybucji i przesyłu ciepła, gaz, system gospodarki odpadami.

Cel strategiczny III: Wspieranie rozwoju kultury, turystyki, sportu i rekreacji

Brodnica charakteryzuje się bogatym i różnorodnym dziedzictwem kulturowym. Obiekty znajdujące się na jej terenie tworzą swego rodzaju enklawy zabudowy z różnych epok. Położona jest ona także w sąsiedztwie atrakcyjnych przyrodniczo i turystycznie obszarów. Przebiegają przez nią narodowe i międzynarodowe szlaki pielgrzymkowe i turystyczno-rekreacyjne. Od wielu lat odbywają się tu cyklicznie imprezy, w tym o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym. Wszystko to stanowi potencjał do utrzymania i wsparcia rozwoju funkcji kulturowo-turystycznej Brodnicy. Priorytetem jest wsparcie utrzymania walorów kulturowo-przyrodniczych w odpowiednim stanie. Wymagana jest także rozbudowa sieci ścieżek rowerowych (obecnie na terenie miasta znajduje się łącznie 3,9 km takich ścieżek), doposażenie terenów miejskich w urządzenia do uprawiania sportu i rekreacji oraz modernizacja Stadionu

Miejskiego OSiR i przystani. Istotnym w tym zakresie jest promocja miasta jako centrum kulturalnego regionu.

Cel strategiczny IV: Wspieranie edukacji oraz rozwój społeczeństwa informacyjnego

Brodnica jest centralnym ośrodkiem edukacji całego powiatu brodnickiego. Uczniowie szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych w Brodnicy na egzaminach kończących dany poziom nauczania osiągnęli wyniki lepsze niż średnia dla powiatu brodnickiego, oscylując wokół średniej dla województwa kujawsko-pomorskiego, a z niektórych przedmiotów wyraźnie ją przewyższając. Mimo, że praktycznie każda ze szkół realizowała zajęcia dodatkowe dla swoich uczniów, czy to wyrównujące czy też rozwijające, diagnoza zapotrzebowania na dodatkowe zajęcia wskazuje na znaczne potrzeby szkół w utrzymaniu i rozwoju tego typu wsparcia dla swoich uczniów. Jednocześnie zgłaszają one chęć podnoszenia kompetencji i kwalifikacji kadry nauczycielskiej. Organizacja zajęć, zarówno podstawowych jak i dodatkowych powinna uwzględniać w jak największym stopniu rozwój kompetencji kluczowych uczniów, a dodatkowe szkolenia dla nauczycieli rozwijać wśród nich umiejętności kształtowania wśród uczniów tychże kompetencji. Ponadto ze względu na znacznie rozwinięte szkolnictwo zawodowe dużą rolę odgrywać powinno tu doradztwo edukacyjno-zawodowe. Szczególnie istotnym, w kontekście kształtowania sytuacji na lokalnym rynku pracy, jest wprowadzenie szerokiego i powszechnego dostępu do takiego doradztwa w szczególności w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. Niezwykle ważnym elementem wpływającym na jakość kształcenia jest też utrzymanie odpowiedniego stanu infrastruktury i wyposażenia szkół, w szczególności w zakresie zajęć matematyczno-przyrodniczych oraz informatycznych. Jednocześnie należy w dalszym ciągu rozwijać bazę nowych miejsc przedszkolnych oraz dążyć do poprawy jakości świadczonych usług edukacyjnych – modernizacja infrastruktury, zapewnienie odpowiedniego wyposażenia, wzmocnienie działań w obszarze pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla dzieci i rodziców. Dodatkowo w celu wsparcia rozwoju społeczeństwa informacyjnego, jak również rozwoju przedsiębiorczości wymagana jest rozbudowa sieci informatycznej, zapewniającej powszechny dostęp do szerokopasmowego Internetu na terenie miasta.

5. Kierunki rozwoju i propozycje działań

Diagnoza społeczno-gospodarcza i przeprowadzona na jej podstawie analiza SWOT, jak również konsultacje z przedstawicielami władz Miasta i jego mieszkańcami pozwoliły na określenie czterech strategicznych celów rozwoju Gminy Miasta Brodnica oraz proponowanych działań, które przyczynią się do ich realizacji.

Tabela 33. Cele i propozycje działań

Cel strategiczny I. Wzrost przedsiębiorczości i rozwój lokalnego rynku pracy
Cel operacyjny I.1 Rozwój i dobre skomunikowanie terenów inwestycyjnych
Propozycje działań: <ul style="list-style-type: none">• Budowa obwodnicy miasta Brodnicy – II i III etap trasy przemysłowej na odcinku od ronda Warszawskiego do ulicy Lidzbarskiej• Kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych• Utworzenie Brodnickiego Parku Przemysłowego „Ustronie” – część zachodnia• Promocja inwestycyjna miasta
Cel operacyjny I.2 Poprawa atrakcyjności rynku pracy
Propozycje działań: <ul style="list-style-type: none">• Działania na rzecz kompleksowej obsługi inwestora• Wzmocnienie i rozwój instytucji otoczenia biznesu• Utworzenie Brodnickiego Inkubatora Przedsiębiorczości• Pozyskiwanie inwestorów o różnorodnym profilu działalności• Promocja i pomoc w tworzeniu podmiotów ekonomicznej społeczności• Podjęcie działań na rzecz zwiększenia świadomości w zakresie kształcenia ustawicznego i przedsiębiorczości• Realizacja programów podnoszących konkurencyjność osób na rynku pracy (m. in. realizacja projektu „Kompetentni w pracy”)
Cel strategiczny II. Poprawa jakości życia mieszkańców
Cel operacyjny II. 1 Tworzenie korzystnych warunków do życia
Propozycje działań: <ul style="list-style-type: none">• Odnowa stanu technicznego mieszkań komunalnych (m. in. termomodernizacja budynków mieszkalnych przy ul. Duży Rynek 9, ul. Kolejowej 4, ul. Hallera 13)• Pozyskiwanie i budowa lokali socjalnych• Utworzenie dziennego miejsca pobytu dla osób wymagających opieki• Tworzenie świetlic środowiskowych• Utworzenie Klubu/Centrum Integracji Społecznej• Rozwój instytucji wolontariatu i organizowania społeczności lokalnej• Realizacja programów mających na celu włączenie i integrację lokalnej społeczności m. in.: „Włączanie społeczne mieszkańców Gminy Miasta Brodnica”, „Aktywna integracja w środowisku lokalnym”• Zwiększenie dostępności do instytucjonalnych form opieki nad dzieckiem do lat 3 (żłobki, oddziały żłobkowe, kluby dziecięce) oraz dzieci w wieku przedszkolnym• Zwiększenie dostępności społeczeństwa do usług medycznych z równoczesnym podnoszeniem poziomu świadomości mieszkańców w zakresie promocji zdrowia• Działania infrastrukturalne mające na celu zmniejszenie emisji gazów i pyłów, poprawiające efektywność energetyczną
Cel operacyjny II.2 Rewitalizacja obszarów miejskich

Propozycje działań:

- Kompleksowa rewitalizacja obszaru wskazanego w Programie Rewitalizacji Gminy Miasta Brodnicy
- Rewitalizacja zespołów parkowych w Brodnicy
- Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne brzegów jeziora Niskie Brodno w Brodnicy

Cel operacyjny II.3 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej i komunikacyjnej

Propozycje działań:

- Rozbudowa i modernizacja sieci wodnej i sanitarnej
- Rozbudowa i modernizacja Miejskiej Oczyszczalni Ścieków w Brodnicy – IV etap
- Intensyfikacja działań na rzecz gazyfikacji miasta
- Budowa Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych
- Rekultywacja Składowiska Odpadów
- Budowa stacji przeładunkowej odpadów komunalnych na składowisku miejskim
- Rozbudowa i modernizacja sieci ciepłowniczej z przyłączami i węzłami na terenie miasta
- Budowa systemu kogeneracyjnego w ciepłowni o łącznej mocy 7 MW
- Budowa inteligentnego systemu zarządzania parkingami na terenie centrum miasta
- Zakup taboru komunikacji miejskiej z inteligentnym systemem zarządzania transportem, wymiana wiat przystankowych z inteligentną informacją dla pasażerów, modernizacja infrastruktury technicznej zaplecza serwisowego pojazdów
- Zorganizowanie kampanii promującej korzystanie z transportu publicznego oraz oszczędzanie energii
- Monitoring szkół, włączenie w system miejski
- Poprawa komunikacji w mieście (drogowej, rowerowej, pieszej) poprzez m. in. budowę spójnego ciągu komunikacyjnego: Brodnica (ul. Tatrzańska, ul. Rataja) – Gm. Brodnica (Kruszynki) – Gm. Bobrowo (Kruszyny Szlacheckie, Anielewo) – Gm. Zbiczno (Foluszek, Zbiczno); ulic zbiorczych Limbowa i Graniczna
- Budowa infrastruktury technicznej i drogowej do obsługi terenów usługowo-mieszaniowych

Cel strategiczny III. Wspieranie rozwoju kultury, turystyki, sportu i rekreacji

Cel operacyjny III.1 Rozbudowa i modernizacja infrastruktury kultury, turystyki, sportu i rekreacji

Propozycje działań:

- Budowa ścieżki pieszo-rowerowej wokół jeziora Niskie Brodno (projekt partnerski gmin: Miasto Brodnica, Brodnica, Bobrowo, Zbiczno)
- Budowa ścieżki pieszo-rowerowej wzdłuż drogi wojewódzkiej 560 (projekt partnerski gmin: Miasto Brodnica, Brodnica, Osiek)
- Budowa ścieżki rowerowej łączącej Zakole Drwęcy z Parkiem Jana Pawła II
- Budowa ścieżki rowerowej wzdłuż ul. Cmentarnej
- Stworzenie parkingu „parkuj i jedź” wraz z wypożyczalnią rowerów
- Renowacja zespołu zamkowo – pałacowego
- Utworzenie Centrum Edukacji Historyczno – Kulturowej w zrewitalizowanym zespole zamkowo-pałacowym
- Renowacja i modernizacja obiektów zabytkowych i instytucji kultury
- Dopuszczenie terenów miejskich w urządzenia do uprawiania sportu i rekreacji
- Przebudowa i modernizacja stadionu miejskiego OSIR w Brodnicy
- Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne rzeki Drwęcy

Cel operacyjny III.2 Promocja miasta jako centrum kulturalnego regionu

Propozycje działań:

- Realizacja projektów: „Anna Wazówna Starościna – miłośniczka przyrody i sztuki”, „Brodnica na szlaku Drwęcy”, „Kajakiem po jeziorach i rzece na Pojezierzu Brodnickim” (projekt partnerski)
- Realizacja programu „Edukacja kulturalna”
- Organizacja imprez o zasięgu ponadlokalnym, międzynarodowym

- Organizacja kursów i szkoleń dla animatorów kultury

Cel strategiczny IV Wspieranie edukacji oraz rozwój społeczeństwa informacyjnego

Cel operacyjny IV.1 Stworzenie nowoczesnej oferty edukacyjnej

Propozycje działań:

- Promocja osiągnięć szkół
- Zapewnienie powszechnej opieki przedszkolnej
- Zwiększenie liczby miejsc w przedszkolach poprzez rozbudowę i adaptację pomieszczeń oraz budowa placów zabaw w przedszkolach
- Tworzenie programów rozwojowych szkół i placówek kształcenia ogólnego
- Realizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych w szkołach podstawowych, gimnazjalnych oraz liceach ogólnokształcących w zakresie rozwoju kompetencji kluczowych uczniów oraz wsparcie doradztwa edukacyjno-zawodowego (m. in. poprzez realizację projektu „Przygotuj się do dorosłego życia”)
- Doposażenie bazy dydaktycznej i naukowej szkół i placówek oświatowych

Cel operacyjny IV.2 Poprawa dostępu do sieci komputerowej i Internetu

Propozycje działań:

- Realizacja programu komputeryzacji szkół „Cyfrowa szkoła”
- Budowa sieci informatycznej, zapewnienie dostępu do łączy szerokopasmowych na terenie miasta

6. Źródła finansowania projektów

Planując realizację działań zapisanych w Strategii, należy wziąć pod uwagę realne możliwości ich wdrożenia, w tym przede wszystkim potencjalne źródła finansowania. W okresie wdrażania Strategii Gmina może wykorzystać środki własne oraz fundusze zewnętrzne i mieszane formy finansowania (partnerstwo publiczno-prywatne).

Wśród środków zewnętrznych wyróżnić można m.in.:

- środki z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego
- środki z Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
- środki z Programu Operacyjnego Wiedza, Edukacja i Rozwój
- środki z Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa
- środki z Wojewódzkiego/Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
- instrument zwrotny – JESSICA
- środki z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- środki z Ministerstwa Sportu i Turystyki
- środki z Wojewódzkiego Urzędu Pracy
- środki z Powiatowego Urzędu Pracy
- pożyczki i kredyty bankowe
- dochody z emisji obligacji

7. System wdrażania, monitorowania i ewaluacji Strategii

7.1. Wdrażanie

Planowanie strategiczne jest procesem ciągłym. Dla zagwarantowania, że postanowienia przyjęte w Strategii będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostaną warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania i weryfikacji. Samorząd Gminy Miasta Brodnica pełni rolę koordynatora i organizatora prac nad realizacją Strategii rozwoju Gminy Miasta Brodnica.

Organem nadzorującym realizację Strategii jest Rada Miejska. Burmistrz Brodnicy, jako organ wykonawczy odpowiedzialny za wykonanie ujętych w niej założeń, przedkłada Radzie Miejskiej raz na 3 lata sprawozdania z realizacji celu głównego i celów szczegółowych. Poza funkcją nadzorczą, wyłączną kompetencją Rady Miejskiej jest uchwalanie ewentualnych zmian w zapisach Strategii.

Strategia może być realizowana samodzielnie przez Miasto, we współpracy z innymi partnerami lub poprzez inspirowanie i wspieranie realizacji przedsięwzięć innych jednostek. Strategia jest wdrażana przez pracowników Urzędu Miejskiego w Brodnicy i jednostek organizacyjnych Miasta.

7.2. Monitorowanie

Za monitoring i przygotowanie sprawozdań z realizacji strategii odpowiedzialny jest Zespół ds. monitorowania Strategii, którego skład zostanie ustalony przez Burmistrza w porozumieniu z Radą Miejską.

Dla efektywnej realizacji zapisów strategii niezbędne jest stworzenie systemu stałej kontroli i monitoringu realizacji jego ustaleń. Monitoring będzie polegał na systematycznym gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zbieranych od realizatorów projektów w ramach Strategii. Proces ten służy identyfikacji realizowanych przedsięwzięć oraz porównaniu ich zgodności z założeniami strategii. Umożliwi także modyfikację poszczególnych elementów przyjętych ustaleń strategicznych. Jednocześnie system ten może być wykorzystywany do ciągłego śledzenia zdarzeń, tendencji i procesów zachodzących w mieście i jego otoczeniu, które mogą wywierać pozytywny lub negatywny wpływ na osiąganie przyjętych celów rozwoju. Pozwala to na zwiększenie zdolności władz Gminy Miasta Brodnica do szybkiej i skutecznej reakcji.

Dane zebrane i opracowane w procesie monitoringu posłużą do ewaluacji Strategii.

7.3. Ewaluacja

Głównym celem ewaluacji jest podwyższanie stopnia adekwatności, efektywności i znaczenia rezultatów wynikających z realizacji Strategii. Głównym jej zadaniem - dążenie do stałego ulepszania skuteczności i efektywności interwencji, rozumiane nie tylko jako pozytywne efekty społeczne lub gospodarcze związane bezpośrednio ze strategią, lecz także jako zwiększenie przejrzystości i promowania działań podejmowanych przez władze publiczne.

Tabela 34. Rodzaje ewaluacji

Ewaluacja <i>ex-ante</i>
<ul style="list-style-type: none">• przeprowadzana jest w fazie wstępnej, gdy dokonywana jest analiza przyjętych rozwiązań pod kątem potencjalnej zdolności osiągnięcia efektów i poprawności konstrukcji wszystkich elementów projektu

Ewaluacja *on-going*

- ma miejsce w trakcie realizacji, zwłaszcza w przypadku przedsięwzięć złożonych, o długim okresie wdrożenia, gdy możliwe i celowe są korekty

Ewaluacja *ex-post*

- po zakończeniu wdrożenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: J. Górniak, *Ewaluacja ex-post. Teoria i praktyka badawcza*, Warszawa 2007.

Ewaluacja Strategii może być dokonywana w trakcie prac nad sprawozdaniem z wdrażania. Wnioski z ewaluacji i rekomendacje na przyszłość będą stanowić jeden z elementów aktualizacji Strategii.

Spis tabel

Tabela 1. Struktura dokumentu.....	5
Tabela 2. Liczba ludności wg płci w Mieście Brodnicy.....	8
Tabela 3. Obciążenie demograficzne	9
Tabela 4. Obszary Natura 2000 na terenie Miasta Brodnicy	14
Tabela 5. Bilans emisji CO ₂ wg rodzajów paliw	15
Tabela 6. Długość ścieżek rowerowych na terenie Miasta Brodnicy w 2015 r.....	18
Tabela 7. Liczba podmiotów gospodarki narodowej.....	19
Tabela 8. Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym.....	19
Tabela 9. Bezrobotni wg płci, wykształcenia i czasu pozostawania bez pracy w 2013 r.	22
Tabela 10. Liczba rodzin i liczba osób w rodzinach korzystająca z pomocy społecznej w Mieście Brodnicy	25
Tabela 11. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej w 2014 r.	25
Tabela 12. Placówki opieki zdrowotnej, apteki oraz praktyki lekarskie w Mieście Brodnicy.....	27
Tabela 13. Edukacja przedszkolna w Brodnicy w 2013 r.	28
Tabela 14. Szkolnictwo podstawowe i gimnazjalne na ORSG Powiatu Brodnickiego.....	29
Tabela 15. Odsetek osób, które zdały egzamin maturalny (w %)	29
Tabela 16. Liczba placówek edukacyjnych oraz liczba uczniów szkolnictwa ponadpodstawowego w Mieście Brodnicy	30
Tabela 17. Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków znajdujące się w Mieście Brodnicy oraz potrzeby w zakresie ich renowacji	32
Tabela 18. Instytucje kultury w Mieście Brodnicy ich stan i potrzeby w zakresie modernizacji	33
Tabela 19. Kluby sportowe i stowarzyszenia kultury fizycznej w Mieście Brodnicy w 2015 r.	35
Tabela 20. Wyposażenie mieszkań w instalacje techniczno-sanitarne w Mieście Brodnicy	38
Tabela 21. Sieć wodna i kanalizacyjna w Mieście Brodnicy.....	39
Tabela 22. Ilość odpadów zmieszanych zebranych w Mieście Brodnicy	39
Tabela 23. Charakterystyka głównych punktów zasilających Miasto Brodnice w 2015 r.	40
Tabela 24. Odbiorcy i zużycie energii elektrycznej w Mieście Brodnicy	40
Tabela 25. Długość sieci gazowej, liczba odbiorców gazu oraz ludność korzystająca z sieci gazowej w Mieście Brodnicy	41
Tabela 26. Odległość Brodnicy od większych ośrodków miejskich	42
Tabela 27. Długość dróg na terenie Miasta Brodnicy w 2015 r.....	43
Tabela 28. Linie autobusowe i ich trasy w Mieście Brodnicy w 2015 r.	43
Tabela 29. Dochody i wydatki Gminy Miasta Brodnica (w zł).....	46
Tabela 30. Poziom dług publiczny (w zł)	46
Tabela 31. Mocne i słabe strony Miasta Brodnicy	47
Tabela 32. Cele strategiczne i cele operacyjne Gminy Miasta Brodnica.....	49
Tabela 33. Cele i propozycje działań.....	52
Tabela 34. Rodzaje ewaluacji.....	55

Spis map

Mapa 1. Miasto Brodnica na tle powiatu brodnickiego.....	6
Mapa 2. Szlaki rekreacyjne w Mieście Brodnicy	17
Mapa 3. Schemat komunikacji miejskiej w Mieście Brodnicy w 2015 r.....	44

Spis wykresów

Wykres 1. Struktura wiekowa ludności w Mieście Brodnicy	8
Wykres 2. Liczba urodzeń oraz zgonów w Mieście Brodnicy.....	9
Wykres 3. Migracje gminne na pobyt stały w Mieście Brodnicy.....	9
Wykres 4. Struktura płci i wieku ludności w Mieście Brodnicy w 2013 r.....	10
Wykres 5. Struktura użytkowania gruntów w Mieście Brodnicy w 2013 r.....	12
Wykres 6. Podmioty gospodarki narodowej w Mieście Brodnicy według sekcji PKD w 2013 r.....	20
Wykres 7. Bezrobotni zarejestrowani oraz udział liczby osób bezrobotnych w liczbie osób w wieku produkcyjnym	22
Wykres 8. Liczba gospodarstw domowych w Mieście Brodnicy w 2010 r.	23
Wykres 9. Struktura użytkowania gruntów rolnych w Mieście Brodnicy w 2010 r.	23
Wykres 10. Struktura wykorzystania paliw w mieszkaniach nie podłączonych do sieci ciepłowniczej w Mieście Brodnicy w 2013 r.....	42